

บทที่ 11 การประมง

รศ.ทวี ทองสว่าง

1. วัตถุประสงค์

หลังจากศึกษาบทเรียนนี้จบแล้ว ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ดังนี้

1.1 อธิบายถึงองค์ประกอบและความสำคัญของการประมงได้

1.2 ระบุและอธิบายหัวข้อต่อไปนี้ได้ถูกต้อง

ก. ประเภทของการประมง วิธีการประมงน้ำจืด ชนิดของปลาน้ำจืด

ข. ความหมายของการประมงทะเล สัตว์น้ำ การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง เนื้อที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและชนิดของปลาทะเล

ค. การประมงทะเล 3 ประเภท และกระบวนการจับสัตว์น้ำ 2 ประเภท และชนิดของเครื่องมือที่ใช้ในการประมง

1.3 บอกแหล่งประมงน้ำจืด ประมงทะเล (น้ำเค็ม) และเขตการประมงทั้งสองประเภทไว้

1.4 อธิบายสภาพภาพของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดได้ทั้ง 4 ประเภท รวมทั้งผลผลิตในปี 2529 ตลอดทั้งการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อยและน้ำเค็มได้

1.5 สรุปตามหัวข้อต่อไปนี้ได้ถูกต้อง

ก. สภาพภาพของการประมงน้ำจืดและการประมงทะเล

ข. แนวโน้มของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และสภาพภาพของการประมงทะเลในอนาคต รวมทั้งปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มของประเทศที่สำคัญในโลก

ค. ปริมาณ ผลผลิต มูลค่าของการนำเข้าและส่งออกผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำภายในประเทศ-ต่างประเทศ

ง. ปัญหา และอุปสรรคของการประมงในประเทศไทย รวมทั้งแนวทางการแก้ไข

2. เนื้อหา

2.1 องค์ประกอบและความสำคัญของการประมงในประเทศไทย

การประมง เป็นกิจกรรมสำคัญทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งของการเกษตรกรรม ซึ่งหมายถึง การประกอบอาชีพเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ประมง และการทำป่าไม้ ในบั้นนี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะการประมงเท่านั้น

องค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประมงของประชากรในประเทศไทยที่ควรนำมาพิจารณา คือ ลักษณะทำเลที่ตั้งและพรมแดน ซึ่งประเทศไทยตั้งอยู่ตอนกลางของคาบสมุทรอินโดจีน ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีเนื้อที่ 513,115.029 ตารางกิโลเมตร เป็นพรมแดนทางบกประมาณ 5,300 กิโลเมตร ที่เหลือเป็นพรมแดนที่ติดกับชายฝั่งทะเลถึง 2,614.40 กิโลเมตร โดยมีพรมแดนชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยรูปตัว ก ตั้งแต่จังหวัดตราด จันทบุรี ระยอง ชลบุรี สมุทรปราการ กรุงเทพมหานคร สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบ-คีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี นราธิวาส รวมความยาว 1,874.80 กิโลเมตร ชายฝั่งทะเลด้านทะเลอันดามัน ภาคตะวันตกของประเทศไทย นับจากจังหวัดระนอง ผ่านพังงา กระบี่ ตรัง และสตูล รวมความยาว 739.60 กิโลเมตร* ถ้านับรวมพรมแดนชายฝั่งจังหวัดภูเก็ตแล้วจะมีมากกว่านี้ บริเวณอ่าวไทยจัดเป็นเขตน้ำตื้นชายฝั่งทวีปที่อุดมสมบูรณ์ด้วยอาหารสัตว์น้ำ มีความลึกระหว่าง 9-82 เมตรเท่านั้น ตอนในของอ่าวไทยลึกระหว่าง 9-36 เมตร ช่วงตอนกลางของอ่าวไทยลึก 45-82 เมตร ส่วนชายฝั่งด้านที่ติดกับทะเลอันดามันจะมีความลึกกว่าบริเวณอ่าวไทยไม่มากนัก เพราะเป็นชายฝั่งที่เกิดจากการจมตัว แต่ก็จัดเป็นเขตน้ำตื้นชายฝั่งทวีป (ตามเกณฑ์จะลึกไม่เกิน 180 เมตร หรือ 600 ฟุต) ดังนั้น บริเวณชายฝั่งทะเลของประเทศไทยจึงจัดเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะเหมาะแก่การประมงทะเลอันสำคัญยิ่ง

นอกจากประเทศไทยจะมีทำเลที่ตั้งและพรมแดนที่เป็นชายฝั่งทะเลมากกว่า 2,614.40 กิโลเมตรแล้ว ดินแดนภายในที่อยู่เหนืออ่าวไทยขึ้นไปยังมีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาและที่สูง ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารหลายสาย อาทิ ปิง วัง ยม น่าน ไหลไปบรรจบกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ และไหลผ่านที่ราบภาคกลางตอนบนและตอนล่าง ลงสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรปราการ แม่น้ำสายอื่นๆ ได้แก่ แม่น้ำกก ปิง มูล ชี นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่หลายแห่ง เช่น กว๊านพะเยา บึงบอระเพ็ด หนองหาน สกลนคร หนองหานกุมภวาปี อุดรธานี หนองญาติ นครพนม ฯลฯ บริเวณต้นน้ำลำธารหลาย

*กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. สถิติการประมงแห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. 2528 (กรุงเทพฯ : เอกสารฉบับที่ 4, 2530) หน้า 94.

สายมีการสร้างเขื่อนและอ่างกักเก็บน้ำกระจายอยู่ทั่วประเทศ ได้แก่ เขื่อนภูมิพล สิริกิต์ ศรีนครินทร์ อุบลรัตน์ จุฬารัตน์ สิรินคร แก่งกระจาน เจ้าพระยา ฯลฯ ด้วยลักษณะดังกล่าวจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดแหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญยิ่งของประเทศไทย

สรุปได้ว่า ท่าเลที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศของไทยมีความเหมาะสมเอื้อต่อการประมงน้ำจืดและประมงน้ำเค็ม กอปรกับประชากรไทยที่มีนิสัยรักอาชีพนี้ รวมทั้งที่ได้รับการอนุเคราะห์ทางด้านวิชาการจากประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาชนจีน สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันและเดนมาร์ก จึงมีส่วนทำให้สามารถจับสัตว์น้ำได้เป็นเยี่ยมจนติดอันดับ 1 ใน 10 ของโลก

เนื่องจากสัตว์น้ำเป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่มีราคาถูก ซึ่งส่วนใหญ่ประชากรในประเทศที่กำลังพัฒนามีโอกาสหาซื้อมารับบริโภคได้ทั่วถึง จึงทำให้มีประชากรที่ยึดอาชีพการประมงน้ำจืด 61,802 ราย (ปี พ.ศ. 2528) และการประมงทะเลอีกไม่น้อยกว่า 139,506 คน เพราะนอกจากจะได้เนื้อปลามารับบริโภคแล้วยังเหลือส่งเป็นสินค้าออกไปยังต่างประเทศอีกหลายหมื่นล้านบาท เช่น ในปี พ.ศ. 2527 จับสัตว์น้ำได้ทั้งหมด 2,134,838 ตัน นับว่ามากที่สุดใเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปริมาณมูลค่าของสัตว์น้ำที่ส่งออกถึง 15,076.758 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2529 จับสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นเป็น 2,537,000 ตัน มีมูลค่า 22,882.3 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2530 การส่งออกผลิตภัณฑ์ประมงที่สำคัญเพิ่มขึ้นเป็น 25,033 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 10 ของมูลค่าสินค้าส่งออกทั้งหมด

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันมูลค่าสัตว์น้ำที่จับได้ทั่วประเทศเพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอด ดังนั้น การประมงจึงเป็นอาชีพหลักอย่างหนึ่งของประชากรชาวไทยที่มีส่วนช่วยเพิ่มสารอาหารประเภทโปรตีนให้กับประชากรในประเทศและนำเงินตราเข้าประเทศเพิ่มขึ้นทุกปี จึงนับว่าผลผลิตที่ได้จากการประมงมีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีพของประชากรชาวไทยและความคงอยู่ของประเทศไทยไม่แพ้การประกอบอาชีพอื่น ๆ

ปัจจุบันการพัฒนาการประมงในประเทศไทยกำลังเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้จะมีปัญหาและอุปสรรคนานาประการก็ไม่แพ้ความพยายามของนักวิชาการกรมประมงและชาวประมงไทย รวมทั้งนักวิชาการจากต่างประเทศที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง เช่น การผสมเทียมพันธุ์สัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมการประมงให้เจริญก้าวหน้ามากที่สุด แม้แต่รัฐบาลและเอกชนต่างก็ให้ความร่วมมือในการเพาะเลี้ยงพันธุ์สัตว์น้ำเพิ่มขึ้นเพื่อเสริมกิจกรรมการประมงตามธรรมชาติและสนองความต้องการของตลาด

ดังนั้น กิจกรรมการประมงที่กำลังขยายตัวเพิ่มขึ้น ย่อมมีส่วนก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องตามมาหลายประการ เช่น อุตสาหกรรมต่อเรือประมง การสร้างท่าเทียบเรือ การ

ทอวนชนิดต่าง ๆ การแปรรูปสัตว์น้ำ อาหารกระป๋อง ห้องเย็นและโรงน้ำแข็ง อาหารสัตว์ เครื่องมือประจำที่ (โป๊ะ โพงพาง ลอบ) เครื่องมือเบ็ด เรือคราดหอย ฯลฯ นับว่าอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่ได้จากการพัฒนาด้านการประมง มีส่วนช่วยสร้างงานสร้างเงินให้แก่ประชากรที่ประกอบอาชีพการประมง และผู้ที่ทำงานในประเทศอีกจำนวนหนึ่ง ช่วยเพิ่มปริมาณการผลิตสัตว์น้ำให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ เช่น แผนพัฒนาฉบับที่ 5 (2525-2529) ระบุว่าต้องผลิตสัตว์น้ำให้มีปริมาณ 2 ล้านตันต่อปี ซึ่งก็สามารถผลิตได้เกินแผนกำหนดทุกปี เช่น ปี พ.ศ. 2525 ผลิตได้ 2.12 ล้านตัน ปี 2526 ผลิตได้ 2.26 ล้านตัน ปี 2527 ผลิตได้ 2.14 ล้านตัน ปี 2528 ผลิตได้ 2.23 ล้านตัน และปี 2529 ผลิตได้ 2.54 ล้านตัน และในปี พ.ศ. 2530 ผลิตได้ 2.78 ล้านตัน* และแนวโน้มตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ย่อมผลิตได้สูงขึ้นเช่นกัน นอกจากนี้จะช่วยเสริมการผลิตเพื่อใช้ภายในประเทศแล้วยังเหลือส่งจำหน่ายเป็นสินค้าออกไปยังต่างประเทศอีกด้วย

2.2 ประเภทของการประมง การประมงหมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ปัจจุบันการประมงจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ การประมงน้ำจืดและการประมงทะเล (การประมงน้ำเค็ม) ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้:-

1. การประมงน้ำจืด หมายถึง การจับปลาในเขตแม่น้ำลำคลอง หนอง บึง และทะเลสาบทั่วประเทศ โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับสภาพลักษณะภูมิประเทศและชนิดของปลาที่จับ เครื่องมือที่ใช้โดยทั่วไป ได้แก่ โพงพาง อวนชนิดต่าง ๆ แห ซ้อนพาย ซ้อนใหญ่ สวิง ยกยอ ฯลฯ เครื่องจักรสานแบบต่าง ๆ เช่น ลอบนอน ลอบยืน ฝีกอก ชะนาง ไซ จู้ สุ่ม รวมทั้งเบ็ดเดี่ยว เบ็ดราว แหเลนและฉมวก อื่น ๆ ได้แก่ องค์กรประกอบที่จำเป็น เช่น โคมไฟ ไฟฉาย ตะกร้า ข้อง ฯลฯ การประมงน้ำจืดจัดเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งที่ทำรายได้และอาหารมาสู่ประชากรที่ประกอบอาชีพนี้

การประมงน้ำจืดนับว่ามีความสำคัญทางเศรษฐกิจมาก โดยเฉพาะใช้เป็นอาหารโปรตีนภายในประเทศ ผลผลิตแม้จะมีเพียงร้อยละ 10 ของผลผลิตการประมงทั้งหมดก็ตาม จัดเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ส่งไปจำหน่ายจ่ายแจกเฉพาะภายในประเทศ การประมงน้ำจืดยังไม่พอที่จะยึดเป็นอาชีพที่มั่นคงได้ นอกจากนี้จะเพาะเลี้ยงเองตามวิธีการที่ทันสมัย ประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ตามแม่น้ำลำคลอง หนอง บึง เขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ จะยึดอาชีพนี้ประกอบกับอาชีพอื่น ๆ ไปด้วย จึงถือว่าเป็นอาชีพรองเท่านั้น

*สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. สถิติการเกษตรของประเทศไทย ฉบับย่อ ปีเพาะปลูก 2530/31. กรุงเทพฯ: เอกสารสถิติการเกษตรเลขที่ 405, 2531), หน้า 39.

และสถิติการประมงแห่งประเทศไทย ปี 2530. หน้า 1-2.

ปลาน้ำจืด ประเทศไทยมีทั้งมากชนิดและปริมาณ ได้แก่ ปลาตะเพียน ปลาตะโกก ปลานวลจันทร์ ปลาบัว ปลาสร้อย ปลาซ่า ปลากด ปลาน้ำจืดอ่อน ปลาค้าว ปลาแขยง ปลาสาวย ปลาเทโพ ปลาช่อน ปลาชะโด ปลากะพง ปลากะลอน ปลาสลิด ปลากะดี่ ปลาแรด ปลาทราย ปลาฉลาด ปลาหมอ ปลาไหล ปลาลิ้นหมา ปลาลิ้นควาย ปลานู ปลากะพง (อาศัยอยู่ช่วงปลาน้ำจืดระยะหนึ่ง) ปลาตะลุมพุก ฯลฯ อื่น ๆ ได้แก่ กุ้ง ปู หอยชนิดต่าง ๆ

การประมงน้ำจืด จำแนกตามวิธีการประมงมี 4 ประเภทคือ : -

1.1 การประมงในแม่น้ำลำคลอง รวมถึงการประมงในลำธาร ลำห้วย และเขตธารน้ำไหลต่าง ๆ การจับปลาในแม่น้ำลำธาร ลำคลองนี้แบ่งเป็น 8 ช่วง คือ

- ช่วงแรกระยะต้นฤดูฝน จะมีปริมาณน้ำท่วมสูงขึ้นในที่ราบทั่วไป ทำให้ปลาอพยพจากเขตน้ำลึกออกมาหาอาหารและผสมพันธุ์ วางไข่ ช่วงนี้ปลาจะโตเร็วเหมาะแก่การจับมาบริโภค แต่มีระยะเวลาสั้นมากประมาณ 1 เดือนเท่านั้น

- ช่วงปลายฤดูฝนต่อต้นฤดูหนาว ระดับน้ำเริ่มลดลงมากพอที่จะจับปลาได้ เป็นปลาขนาดเล็กหรือรุ่นหนุ่มสาว เพราะเพิ่งเกิดในระหว่างกลางฤดูฝนที่ผ่านมา ระยะนี้จะมีฝูงปลาอพยพมาจากท้องทุ่ง ว่ายผ่านลำคลองลงสู่แม่น้ำ ทำให้สะดวกต่อการจับปลานานาชนิด ปกติปลาในแม่น้ำจะว่ายทวนน้ำไปเรื่อย ๆ การจับปลาใช้ซอ สวิง ลอบดักจับจำนวนมาก

1.2 การประมงในเขตน้ำท่วม เป็นช่วงที่น้ำล้นฝั่ง ไหลผ่านลำคลองลงสู่ท้องทุ่งจะเป็นระยะก่อนการจับปลาในแม่น้ำลำคลองเล็กน้อย ตอนปลายฤดูฝน ช่วงนี้ปลาที่วางไข่ในท้องทุ่ง และที่ราบน้ำท่วมจะเจริญเติบโตสู่วัยรุ่นหนุ่มสาวและจะอพยพตามน้ำกลับสู่ลำคลองและแม่น้ำต่อไป ปลาที่จับได้มีหลายชนิด ส่วนใหญ่เป็นปลาตะเพียน ซึ่งจับได้ถึงร้อยละ 50 ของปริมาณที่จับได้ทั้งหมด และปลาสร้อยที่อยู่ในกลุ่มของปลาตะเพียน จับได้มากถึงร้อยละ 90 ของปลาตะเพียนที่จับได้ทั้งหมด ปลาอื่น ๆ ได้แก่ ปลาหาง (ช่อน) ปลาหมอ ปลา สลิด ปลากด ฯลฯ

1.3 การประมงในทะเลสาบและหนองบึง มีการจับปลามากในฤดูน้ำลด และจับได้ตลอดปี ทะเลสาบและหนองขนาดใหญ่ที่สำคัญ ได้แก่ บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ มีเนื้อที่ 132,737 ไร่ กว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา มีเนื้อที่ 10,600 ไร่ และหนองหาน จังหวัดสกลนคร มีเนื้อที่ 46,600 ไร่

ส่วนการประมงในทะเลสาบและหนองน้ำขนาดเล็ก มีอยู่ทั่วประเทศถึง 10,609 แห่ง เป็นเนื้อที่ผืนน้ำรวม 311,195 ไร่ ในจำนวนนี้อยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถึง 7,191 แห่ง รวมเนื้อที่ 199,165 ไร่

1.4 การประมงในอ่างเก็บน้ำ เป็นการจับปลาทั้งแบบการค้าและเพื่อยังชีพ มีการจับปลาน้ำจืดกันทั่วไป โดยเฉพาะในช่วงฤดูน้ำลดจากอ่าง ปริมาณน้ำฝนยังไม่มาก ระหว่าง

เดือนกรกฎาคม ถึงกันยายนของทุกปี ปริมาณปลาที่จับได้จะแตกต่างกันไปในแต่ละอ่าง โดยมีความสัมพันธ์กับลักษณะที่ตั้ง รูปร่าง และสภาพแวดล้อมของอ่างเก็บน้ำนั้น ๆ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำในอ่าง การบำรุงพันธุ์สัตว์น้ำ เท่าที่มีการสำรวจพบว่า อ่างเก็บน้ำต่าง ๆ มีผลผลิตปลาโดยเฉลี่ย 20.01 กิโลกรัมต่อไร่*

2. การประมงทะเล หมายถึง กิจกรรมเชิงเศรษฐกิจในการจับ ดัก ล่อ ทำอันตรายฆ่า หรือเก็บสัตว์น้ำที่ยังมีชีวิตอยู่ในที่จับสัตว์น้ำ ซึ่งเจริญเติบโตโดยธรรมชาติและไม่เป็นของบุคคลหนึ่งบุคคลใดด้วยเครื่องมือทำการประมงหรือด้วยวิธีใด ๆ เพื่อใช้บริโภค ขาย หรือนำมาแปรรูป ฯลฯ ในบริเวณน้ำเค็มและน้ำกร่อย (ไม่รวมการจับเพื่อการแข่งขัน การทดลอง การกีฬา หรือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ)

สัตว์น้ำ หมายถึง ปลาทะเล เต่า กระ กุ้ง ปู แมงดาทะเล รวมทั้งไข่ของสัตว์น้ำเหล่านี้ทุกชนิด สัตว์น้ำจำพวกหอยและหอยมุก สัตว์น้ำจำพวกปลิงทะเล จำพวกฟองน้ำและสัตว์น้ำอื่นที่อาศัยอยู่ในน้ำ ให้รวมถึงพืชน้ำ เช่น สาหร่ายทะเล และพันธุ์ไม้น้ำอื่น ๆ ด้วย

การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง หมายถึง กิจกรรมเชิงเศรษฐกิจในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ตั้งแต่วัยอ่อนจนถึงขนาดที่ต้องการในบริเวณน้ำเค็มและน้ำกร่อย ไม่รวมการเพาะเลี้ยงปลาประเภทสวยงาม

เนื้อที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ หมายถึง พื้นที่น้ำทั้งหมดของอุปกรณ์ที่ใช้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้แก่ บ่อ กระชัง แพ คอก เป็นต้น และให้รวมเนื้อที่คันดินและขอบบ่อด้วย

ปลาทะเล ปลาทะเลบางชนิดราคาแพงมาก บางชนิดย้ายถิ่นไปมาไกล ๆ ตามอิทธิพลของลมมรสุม ปลาทะเลที่รู้จักกันโดยทั่วไป ได้แก่ ปลาหลังเขียว ปลาอกแล ปลาอุกกล้วย ปลาพุด ปลาเล็ก ปลาตาเหลือก ปลาแมว ปลาอินทรี ปลาลัง ปลาทุ ปลากวด ปลาหม้า ปลากระรัง ปลาตุ๊กแก ปลากระพง ปลาสิ่กุน ปลาขน ปลาหางกิว ปลาหางแข็ง ปลาซีกเดียว ปลาตทะเล ปลาทุกัง ปลาฉลาม ปลาโอ ปลาทุแค้น ปลากระเบน ปลาฉนาก ปลาทรายแดง ปลาทรายขาว ปลาปากคม ปลาตุ๊กทะเล ปลาจักรยาน ปลาเบ็ด ปลายอดจาก ปลาเคย

อื่น ๆ ได้แก่ กุ้งแชบ๊วย กุ้งกุลาดำ กุ้งกุลาลาย กุ้งเหลือง กุ้งโอคัก กุ้งไข่ กุ้งตักแตนเคย ปูม้า ปูทะเล ปูอื่น ๆ หมึกกล้วย หมึกกระดอง หมึกสาย หอยแครง หอยแมลงภู่ หอยนางรม หอยกะพง หอยลาย แมงกะพรุน ไข่เต่าทะเล สาหร่ายทะเล ปลิงทะเล สัตว์น้ำอื่น ๆ

ทรัพยากรประมง ประกอบด้วยทรัพยากรประมงทะเล ประมงน้ำจืดและน้ำกร่อย การประมงในอดีตเป็นแบบประมงพื้นบ้าน จับสัตว์น้ำด้วยเครื่องมือประจำที่ และได้พัฒนา

*วันทนี ศรีรัฐ และคณะ. ภูมิศาสตร์ประเทศไทย. หน้า 249-250.

ขึ้นมาเป็นการประมงพาณิชย์ ซึ่งหมายถึง การประมงประเภทที่ใช้เรือประมงมีขนาดยาวกว่า 14 เมตร และส่วนใหญ่เป็นของผู้ประกอบการลงทุนที่จ้างชาวประมงมาดำเนินการ

การประมงทะเลจำแนกเป็น 3 ประเภท คือ

1. **การประมงทะเลชายฝั่ง (Coastal Fisheries)** หมายถึง การประมงที่ไม่ใช้เรือ ใช้เรือปกติ หรือใช้เรือที่มีเครื่องยนต์ขนาดเล็กไม่เกิน 10 ตันกรอสส์ มีความยาวของเรือไม่เกิน 14 เมตร จัดเป็นการประมงพื้นบ้าน โดยที่ชาวประมงเป็นผู้ดำเนินการเอง และเป็นเจ้าของเอง

2. **การประมงนอกฝั่ง (Offshore Fisheries)** หมายถึง การประมงพาณิชย์ที่ใช้เรือขนาด 10–100 ตันกรอสส์ ความยาวเรือระหว่าง 14–25 เมตร ทำการประมงนอกฝั่งในเขตน้ำตื้นชายฝั่งทวีป หรือห่างฝั่งออกไปตามสมควร

3. **การประมงน้ำลึกหรือการประมงทางไกล (Deep or Distance Water Fisheries)** หมายถึง การประมงพาณิชย์ที่ขยายการจับปลาออกไปนอกเขตชายฝั่งทวีป เป็นการประมงทะเลนอกเขตน่านน้ำระหว่างประเทศ ซึ่งมีไม่มากนักในอดีต ปัจจุบันมีแนวโน้มสูงขึ้น สังเกตได้จากลูกเรือชาวประมงที่ถูกจับกุมในต่างประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 ถึงกลางปี 2531 รวมถึง 6,387 คน การประมงในเขตน่านน้ำลึกต้องใช้เรือที่มีขนาดใหญ่พอที่จะเดินทางไปจับปลาได้หลายสัปดาห์ ส่วนมากเป็นเรืออวนลากแผ่นตะเฒ่าประมาณ 100 ลำเศษ ซึ่งเดินทางไปจับปลาในบริเวณอ่าวเบงกอล ทะเลจีนใต้ นอกฝั่งฟิลิปปินส์ บอร์เนียว ซาราวัก ฯลฯ

ในการประมงทะเลทั้ง 3 ประเภท จะเกี่ยวข้องกับกระบวนการจับสัตว์น้ำ 2 ประเภท คือ

ก. การประมงหน้าดิน และ

ข. การประมงผิวหนัง

ก. **การประมงหน้าดิน** คือ การทำประมงด้วยเครื่องมืออวนลากหน้าดิน โดยใช้เรือที่มีเครื่องยนต์ลากไป ปลาหน้าดินที่สำคัญ ได้แก่ ปลาทรายแดง ปลาแพะ ปลาปากคม ปลาตาโต ปลากดทะเล ปลากระเบน ปลาหางแข็ง ปลาทรายขาว ปลากระพง ปลาฉลาม ปลาสาก ปลาตาเงิน เป็นปลาหลัก 12 ชนิดที่จับได้ นับเป็นปลาหลักที่จับได้ด้วยเครื่องมืออวนลากแผ่นตะเฒ่า คิดเป็นปริมาณร้อยละ 60 การจับปลาหน้าดิน ส่วนใหญ่จับมาจากน่านน้ำนอกอ่าวไทย คาดว่าศักยภาพการผลิตสูงสุดไม่เกิน 500,000 ตันต่อปี

ข. **การประมงผิวหนัง** คือ การทำประมงด้วยเครื่องมือผิวหนังจำพวกอวนล้อมจับเป็นหลัก อวนต่อตา และเครื่องมือประจำที่ การประมงผิวหนังมีปริมาณการจับเพียง 1 ใน 5 ของปริมาณสัตว์น้ำทะเลที่จับได้ทั้งหมด แต่ก็มีความสำคัญทางเศรษฐกิจมาก โดยเฉพาะปลาหู ปลาหูแขก ปลาหลังเขียว หรือออกแล มีปริมาณการจับเพิ่มมากขึ้นทุกปีเพื่อสนองความ

ต้องการของผู้บริโภค อื่น ๆ ได้แก่ ปลาลัง ปลาอินทรี ปลาโอ ปลาดาบลาว ปลากระทัก ปลา
แข่งไก่ ฯลฯ

การประมงผิวน้ำแม้จะเป็นเชิงพาณิชย์ แต่แบบประมงพื้นบ้าน เพราะขาดแคลน
ด้านเงินทุน ใช้เรือขนาดเล็ก มีลูกมือช่วยทำการประมงน้อยคน และทำการประมงใกล้ชายฝั่ง
การจับปลาแบบนี้ได้มีวิธีการดัดแปลงใช้เครื่องล่อเข้าประกอบ เช่น ใช้ทางมะพร้าว หรือไฟล่อ
ฝูงปลาในเวลากลางคืน ซึ่งเรียกว่า อวนซั้ง และอวนล้อมตะเกียง

เครื่องมือที่ใช้ทำการประมงทะเลที่ควรรู้จักโดยทั่วไป ได้แก่ อวนลากแผ่นตะเฒ
อวนลากคู่ อวนลากลานถ่าง อวนล้อมจับ อวนตังเก อวนล้อมจับปลากะตัก อวนลอยปลา
อินทรี อวนติดปลาทุ อวนรุน โป๊ะ อวนลอยปลาทุ อวนลอยปลากะบอก อวนลอยกุ้ง อวน
ลอยปู อวนลอยปลาอื่น ๆ แหหมึก แหอื่น ๆ ระวังรุนเคย ซ้อนต่าง ๆ เรือผีหลอก ไคน์หมึก
เบ็ดราว เบ็ดตก เครื่องมือเคลื่อนที่อื่น ๆ จะนะ โม่ระระ โพงพาง ร้ว ไช้มาน ลอบปลา ลอบปู
ลอบหมึก เครื่องมือประจำที่อื่น ๆ

2.3 บริเวณที่ทำการประมง หมายถึง แหล่งน้ำที่ชาวประมงใช้เป็นที่ยับปลาและ
สัตว์น้ำอื่น ๆ ด้วยเครื่องมือที่เหมาะสมตามวิธีการของชาวประมง ตามพระราชบัญญัติการ
ประมง ปี พ.ศ. 2490 หมายถึงพื้นที่ที่มีน้ำไหลหรือน้ำขัง เช่น ทะเล แม่น้ำลำคลอง หนอง
บึง บ่อ รวมทั้งหาดทั้งปวงซึ่งเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินซึ่งน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก

บริเวณที่ทำการประมง หรือแหล่งประมง จำแนกตามลักษณะของการประมงได้ 2
ประเภท คือ

1. แหล่งประมงน้ำจืด
2. แหล่งประมงทะเลหรือน้ำเค็ม

1. แหล่งประมงน้ำจืด เป็นแหล่งน้ำที่เกิดตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ-ลำคลอง
ห้วย หนอง บึง ทะเลสาบ ฯลฯ และแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้าง หรือดัดแปลงขึ้น เช่น อ่างเก็บน้ำ
เขื่อนกักเก็บน้ำ ฝาย ทำนบ คันดิน ฯลฯ แหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญจำแนกตามภูมิภาคต่าง ๆ
ได้ดังนี้

1.1 ภาคเหนือ แหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแนวพรมแดน
ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความยาวประมาณ 990 กิโลเมตร
มีปลาบึกที่ขึ้นชื่อมากเป็นปลาน้ำจืดไม่มีเกล็ดซึ่งมีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก และมีเฉพาะ
ในแม่น้ำโขงเท่านั้น (ปัจจุบันนักประมงไทยนำมาเพาะเลี้ยงในลุ่มน้ำภาคเหนือ และภาคอื่น ๆ
ประสบความสำเร็จแล้ว ต่อไปจะขยายพันธุ์ไปทั่วทุกภาคนับว่าเป็นปลาที่มีราคาแพงมาก) ลุ่ม
น้ำอื่น ๆ ได้แก่ แม่น้ำปิง วัง ยม น่าน กก อิง นอกจากนี้ ยังมีลำน้ำและสาขาอีกหลายสาย เช่น
ฝาง สาย ราก จัน แดง งด กวาง ทา จาง ลี แจ่ม ปาย ปาด ว้า ลาว ตัน ยวม ฯลฯ

นอกจากนี้ ยังมีอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ กว๊านพะเยา หนองหลวง หนองเล็งทราย นับว่าภาคเหนือมีแหล่งประมงน้ำจืดมากพอที่จะใช้เป็นอาหารโปรตีนของชาวไทยได้มากพอ มีเนื้อที่ทำการประมงได้ไม่น้อยกว่าสี่แสนไร่

1.2 ภาคกลาง แหล่งประมงที่ได้มีทั้งในแม่น้ำลำคลอง หนอง บึง และอ่างเก็บน้ำ แม่น้ำที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา มะขามเต่า สุพรรณบุรี ท่าจีน (สายเดียวกันมีสามช้อ) ป่าสัก สะแกกรัง นครนายก น้อย ลพบุรี แม่กลอง นอกจากนี้ มีบึงสีไฟ บึงบอระเพ็ด ห้วยทรัพย์ เหล็ก ฯลฯ รวมเนื้อที่ทำการประมงได้ไม่น้อยกว่าสองแสนไร่

1.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แหล่งประมงที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำมูล ชี สงคราม ลำน้ำพอง ลำน้ำพอง พระเพลิง ลำตะคองลำเชียงไกร พรหม เชิญ ลำปาว ยง ลำเซ ลำเสี้ยว เลย ลำปลายมาศ ลำโคมใหญ่ ลำโคมน้อย ฯลฯ นอกจากนี้ ยังมีอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อน หนองน้ำ ห้วยต่าง ๆ เช่น เขื่อนอุบลรัตน์ เขื่อนสิรินธร ลำพระเพลิง ลำตะคอง เขื่อนจุฬาภรณ์ ลำปาว หนองหานอุดรฯ หนองหานสกลฯ หนองญาติ ห้วยยาม ห้วยน้ำก่า ห้วยทับทัน ห้วยชะบูลย์ ห้วยเชือก ห้วยตาแสง ฯลฯ มีเนื้อที่ทำการประมงน้ำจืดได้ไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านไร่

1.4 ภาคตะวันออก แม่น้ำที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำบางปะกง ปราจีนบุรี ระยอง ประแส จันทบุรี ตราด เวฬุ แกวหนุมาน พระปรัง อ่างเก็บน้ำบางพระที่ศรีราชา ภาคนี้มีเนื้อที่ทำการประมงน้ำจืดน้อยกว่าทุกภาคเพราะไม่ค่อยมีอ่างเก็บกักน้ำ ประชากรส่วนใหญ่ทำการประมงน้ำเค็ม

1.5 ภาคตะวันตก แม่น้ำที่สำคัญได้แก่ ต้นแม่น้ำแม่กลอง เช่น แกวใหญ่ (ศรีสวัสดิ์) แกวน้อย (ไทรโยค) เมย แม่น้ำเพชรบุรี ปรานบุรี ภาชี ห้วยขาแข้ง คลองกุยบุรี นอกจากนี้ มีอ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน เขื่อนศรีนครินทร์ (เจ้าแฉกร) เขื่อนเขาแหลม เขื่อนปรานบุรี และท่าทุ่งนา เป็นต้น มีเนื้อที่ทำการประมงไม่น้อยกว่าเจ็ดล้านไร่

1.6 ภาคใต้ แม่น้ำสำคัญได้แก่ แม่น้ำท่าตะเภา หลังสวน ตาปี กระบุรี ปากพั้ง ปัตตานี สายบุรี กันตัง โกลก ฯลฯ แหล่งประมงน้ำจืดและน้ำกร่อยของภาคใต้คือ ทะเลสาบสงขลา ลักษณะแบบลากูน (lagoon) ครอบคลุมที่จังหวัดสงขลา พัทลุง ประมาณ 616,750 ไร่ ภาคนี้มีเนื้อที่ทำการประมงไม่น้อยกว่าหกแสนไร่

2. แหล่งประมงน้ำเค็ม เป็นการประมงตั้งแต่เขตชายฝั่งทะเล ผ่านเขตน้ำตื้นชายฝั่งทวีป ลาดทวีป และท้องทะเลลึก ที่สำคัญมี 4 แหล่งคือ อ่าวไทย ทะเลอันดามัน ทะเลจีนใต้ และอ่าวเบงกอล

1. อ่าวไทย ลักษณะอ่าวไทยรูปตัว ก. มีพื้นที่เชื่อมต่อตอนใต้ของทะเลจีนใต้ และทอดยาวขึ้นไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือมีความยาวประมาณ 835 กิโลเมตร ส่วน

กว้างที่สุดประมาณ 555 กิโลเมตร บริเวณปากอ่าวไทยตามเส้นประในแผนที่กว้างประมาณ 370 กิโลเมตร มีเนื้อที่ผิวน้ำประมาณ 350,000 ตารางกิโลเมตร (2 ใน 3 ของเนื้อที่ประเทศ) มีความลึกเฉลี่ย 45 เมตร และมีความลึกมากที่สุด 82 เมตร ณ บริเวณละติจูด 9 องศาเหนือ กับลองจิจูด 101-102 องศาตะวันออก ด้านตะวันออกของจังหวัดสุราษฎร์ธานี อ่าวไทยแยกตัวจากทะเลจีนใต้โดยอาศัยสองแนวสันเขาใต้ทะเล แนวแรกทอดยาวไปทางตะวันตกเฉียงใต้จากแหลมคามา (Camau) ในเวียดนาม มีระดับความลึกน้อยกว่า 25 เมตร ยาวประมาณ 110 กิโลเมตร อีกแนวหนึ่งทอดยาวไปทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือจากบริเวณชายแดนไทย-มาเลเซีย มีความยาวประมาณ 167 กิโลเมตร และมีความลึกน้อยกว่า 67 เมตร ส่วนใหญ่ไม่มีแนวปะการัง นอกจากรอบเกาะบางเกาะและอยู่ห่างไกลจากชายฝั่งทะเล

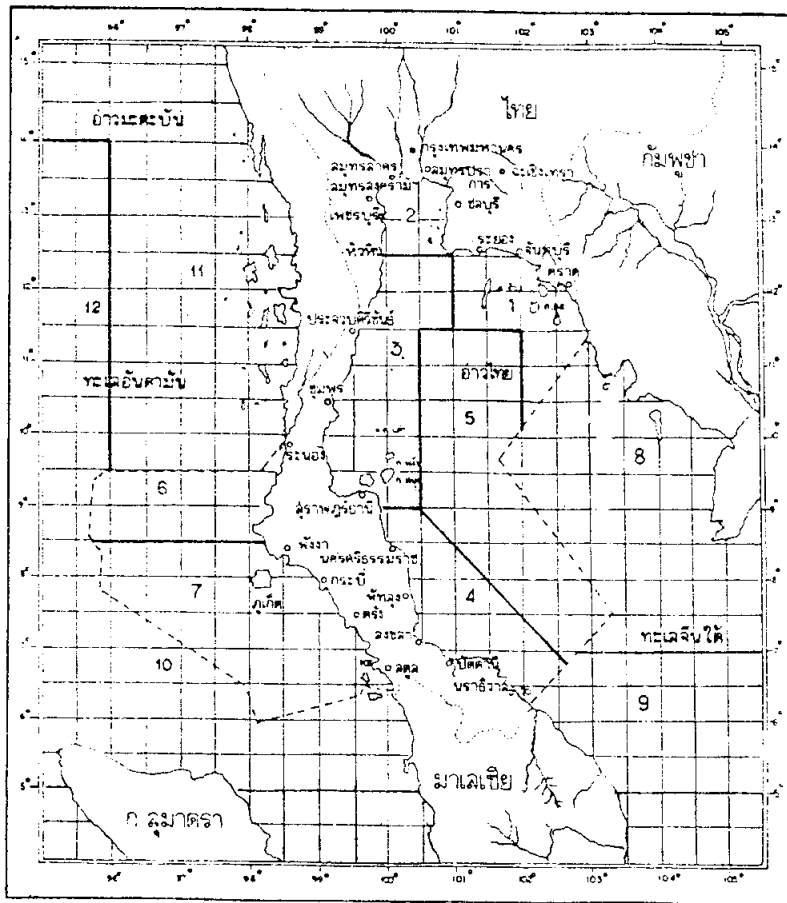
บริเวณก้นอ่าวไทยเป็นโคลนเลนผสมทราย ตอนบนเป็นโคลนเลนร่วน ตอนล่างเป็นโคลนเลนอ่อน แหล่งน้ำมี 2 ชั้น ชั้นบนเป็นน้ำเค็มเจือจางไหลไปสู่ทะเลจีนใต้ และมีน้ำเค็มจากทะเลจีนใต้ไหลเข้าสู่อ่าวไทย ชั้นล่าง อิทธิพลของลมมรสุม และปริมาณน้ำฝนมีส่วนช่วยให้เกิดกระแสน้ำไหลหมุนเวียนในอ่าวไทย ทำให้ปริมาณแพลงตอน (อาหารสัตว์น้ำ มีทั้งพืชและสัตว์) มาก จึงเป็นแหล่งประมงที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน แม้ว่าจะมีปัญหาเรื่องมลพิษของน้ำและการจับปลามากเกินไป ก็ยังคงมีความสำคัญอยู่มาก เพราะสะดวกในการจับปลา คือ สามารถเดินทางกลับเข้าทำปลาภายในวันเดียว จึงเหมาะกับผู้ที่มิมีเรือประมงขนาดเล็ก

การประมงในอ่าวไทยมีเครื่องมือจับสัตว์น้ำตั้งแต่ปากแม่น้ำลงไป ได้แก่ โพงพาง (ล่อง ซึ่งมีช่องระหว่างเสา 2 เสา ปักติดกันเป็นแถวหลายช่อง ไม่มีปีกไม้ไผ่ปักไว้ 2 ข้าง) โป๊ะ อวนชนิดต่าง ๆ ทั้งช่องตาใหญ่ ตาเล็ก เบ็ดราว นอกจากนี้ ยังมีการเลี้ยงกุ้งชายฝั่งทะเลและในบริเวณทะเลสาบสงขลา การเลี้ยงหอยแครง หอยแมลงภู่ หอยกระพง และหอยนางรม สัตว์น้ำที่จับได้เช่น ปลาหู ปลาหลัง ปลาหูแขก ปลาสีกุน กุ้งแชบ๊วย กุ้งตะกาด เคย ปูม้า ปลาหมึก หอยต่าง ๆ

2. ทะเลอันดามัน เป็นเขตทะเลของชาวประมงที่อาศัยอยู่ชายฝั่งทะเลตะวันตกของคาบสมุทรมุท ตั้งแต่จังหวัดระนองลงไปถึงจังหวัดสตูล ในอดีตเป็นการประมงเพื่อยังชีพ จนถึงประมาณปี พ.ศ. 2504 ชาวประมงบริเวณอ่าวไทยได้ย้ายเรือ และเครื่องมือไปทำการประมงด้านทะเลอันดามัน

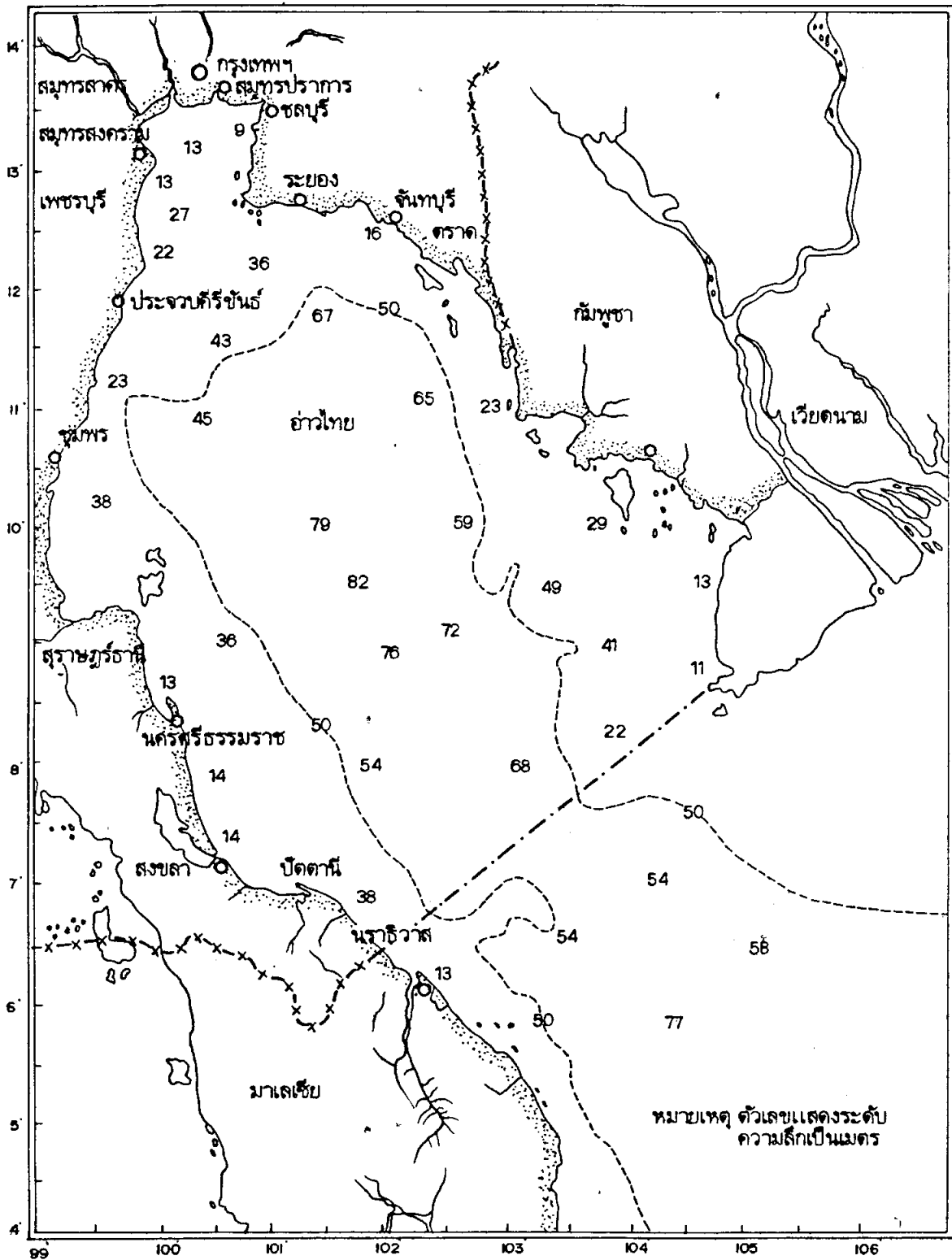
ลักษณะของท้องทะเลอันดามัน เป็นชายฝั่งจมตัว มีความลึกและขรุขระมากกว่าบริเวณอ่าวไทย จึงมีปลาชุกชุมน้อยกว่า อย่างไรก็ตามพอสรุปได้ดังนี้

รูปที่ 11.2 แหล่งทำประมงทะเลของประเทศไทย

หมายเหตุ : หนึ่งช่อง Grid \square = 900 ตารางไมล์ (30 x 30 ไมล์)

รูปที่ 11.3 อ่าวไทย-แสดงเส้นระดับความลึก 50 เมตร

- บริเวณที่มีแม่น้ำไหลลงสู่ทะเลจะมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง มีกุ้งทะเลเล็ก และกุ้งมังกรอาศัยอยู่จำนวนมาก
- บริเวณที่มีท้องทะเลขรุขระ เป็นหินแข็ง อาหารปลาน้อย
- บริเวณที่เป็นโคลนตม เช่นภาคใต้ของแนวเกาะภูเก็ต มีอาหารปลาและสัตว์น้ำ มากพอสมควร
- บริเวณป่าชายเลน มีอาหารปลาและสัตว์น้ำมากพอสมควร พอที่จะทำการประมงได้ นอกจากทำการประมงแล้วยังมีการเพาะเลี้ยงหอยมุก และหอยแครง ซึ่งได้ผลดี กว่าเลี้ยงกุ้ง

3. ทะเลจีนใต้และไหล่ทวีปซุนดา นับเป็นแหล่งประมงทะเลแห่งแรกที่ชาวประมงไทยออกไปจับปลาในน่านน้ำสากล โดยเริ่มจากแหลมคานาออกไป และค่อยขยายต่อไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะบอร์เนียว (กาลิมันตัน) และขยายต่อไปถึงบอร์เนียวเหนือ เกาะปาลาวัน ตอนเหนือเกาะลูซอน ฮังกง ได้หวัน ในระดับน้ำทะเลลึกไม่เกิน 300 เมตร มีเนื้อที่ประมาณ 544,500 ตารางกิโลเมตร

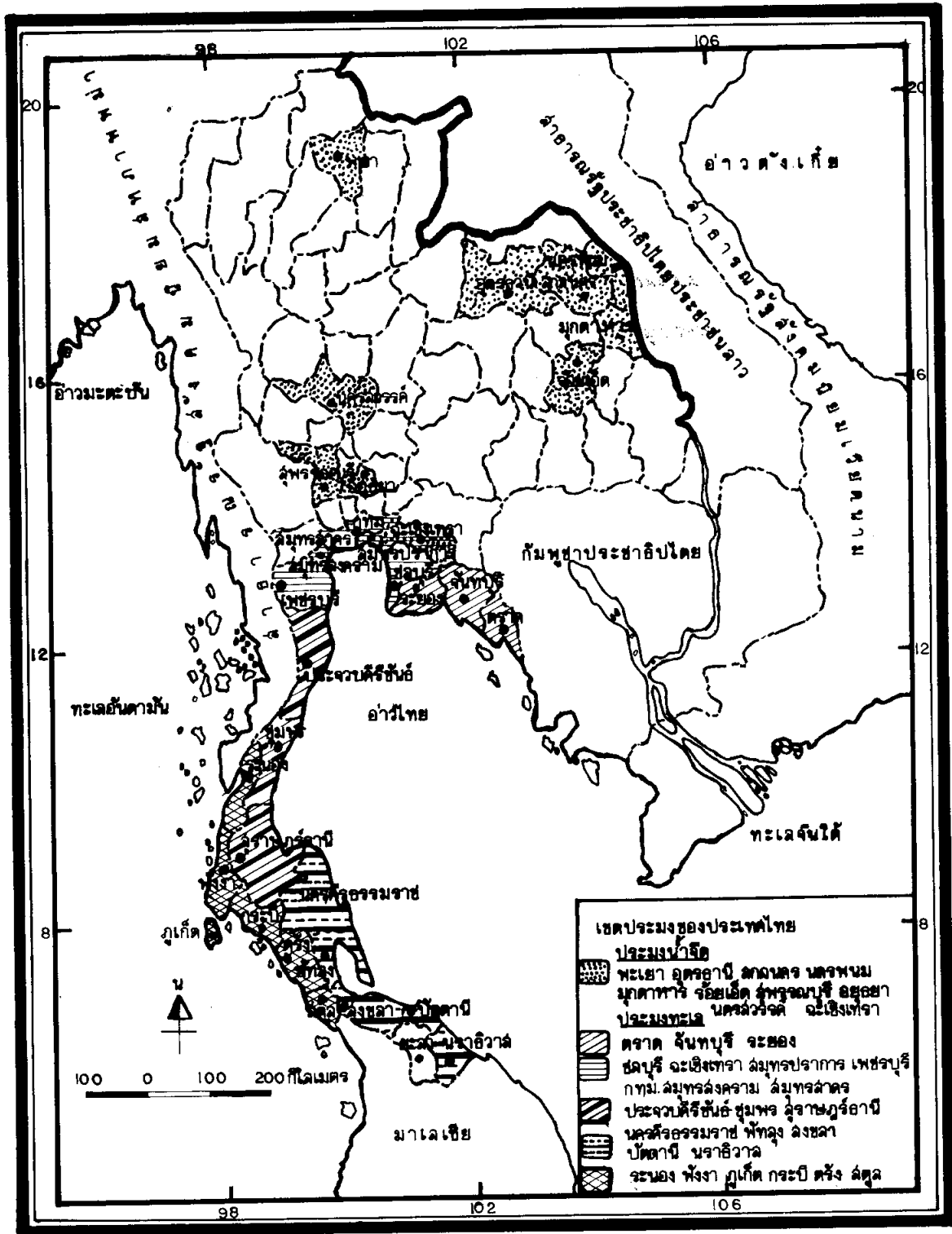
การจับปลาในเขตท้องทะเลหลวงซึ่งห่างไกลออกไปจะใช้เวลานานกว่าผ่านตะแม่ ลากไปเรื่อย ๆ ประมาณ 15-20 วัน จึงค่อยเดินทางกลับ เรือที่ใช้จึงมีขนาดใหญ่อุปกรณ์พร้อม และปลาที่จับได้ส่วนใหญ่เป็นปลาหน้าดินเช่นเดียวกับปลาที่จับได้ในบริเวณอ่าวไทย สำหรับแหล่งประมงดังกล่าวมักพบปัญหาเรื่องละเมิดพรมแดนทางทะเลที่เป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ทำให้ชาวประมงจำนวนมากถูกจับและยึดเรือไปไว้ในเขตประเทศนั้น ๆ เช่น สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มาเลเซีย เป็นต้น

4. อ่าวเบงกอล เป็นแหล่งประมงนอกเขตเศรษฐกิจจำเพาะของไทยที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก โดยเฉพาะปลาน้ำดิน ชาวประมงได้ย้ายถิ่นทำการประมงเข้ามาในเขตอ่าวเบงกอลเมื่อปี พ.ศ. 2515 เนื่องจากมีระยะไกลและระดับน้ำลึกมากกว่าในอ่าวไทยจำเป็นต้องใช้เรือที่มีความยาว 25 เมตรขึ้นไป จึงสามารถเดินทางไป-กลับ จากระนองและรวมเวลาที่จับปลาด้วยไม่น้อยกว่า 12 วัน เดือนธันวาคม ถึงเดือนเมษายน คลื่นลมสงบเหมาะแก่การเดินทางไปจับปลาในอ่าวเบงกอลมากกว่าเดือนอื่น ๆ ซึ่งมีคลื่นลมจัด

สัตว์น้ำที่จับได้ล้วนแต่เป็นปลาที่มีราคา เช่น ปลาจะละเม็ดขาว ปลาจะละเม็ดดำ ปลาจวด ปลาเกวรา ปลาเกด กุ้งกุลาดำ กุ้งแชบ๊วย กุ้งทะเล กุ้งกระดาน มีปลาเปิดติตมาไม่เกินร้อยละ 50 เขตนี้เต็นจะพบปลากระเบนจำนวนมาก ปลาโรนันขนาด 100 กิโลกรัม ยังจับได้บ้าง

นับว่าแหล่งประมงทะเลของชาวประมงไทยมีมากพอที่จะเสาะแสวงไปจับปลาจำหน่ายแก่ชาวไทยและส่งเป็นสินค้าออกได้ปีละไม่น้อย

รูปที่ 11.4 เขตประมงของประเทศไทย

2.4 เขตการประมงทะเล

ในอดีตเขตการประมงทะเลจำแนกออกเป็น 4 เขตดังนี้

เขต 1 อยู่บริเวณก้นอ่าวไทย กลุ่มเนื้อที่น่านน้ำของจังหวัดเพชรบุรี สมุทรสาคร สมุทรปราการ สมุทรสงคราม ฉะเชิงเทรา และชลบุรี มีการจับสัตว์ทะเลได้มากที่สุด

เขต 2 อยู่ชายฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย กลุ่มเนื้อที่น่านน้ำของจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด

เขต 3 อยู่ชายฝั่งตะวันตกของอ่าวไทย กลุ่มเนื้อที่น่านน้ำของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง ปัตตานีและนราธิวาส เขตนี้จับปลาได้มากรองจากเขตที่ 1

เขต 4 อยู่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของคาบมหาสมุทร กลุ่มเนื้อที่น่านน้ำของจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล

ปัจจุบันการแบ่งเขตการประมงทะเลรวม 5 เขต ดังนี้

เขต 1 อยู่ชายฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย กลุ่มเนื้อที่น่านน้ำของจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด ในปี พ.ศ. 2528 มีจำนวนคร่าวเรือประมง 9,810 คร่าวเรือ จำนวนเรือ 7,072 ลำ

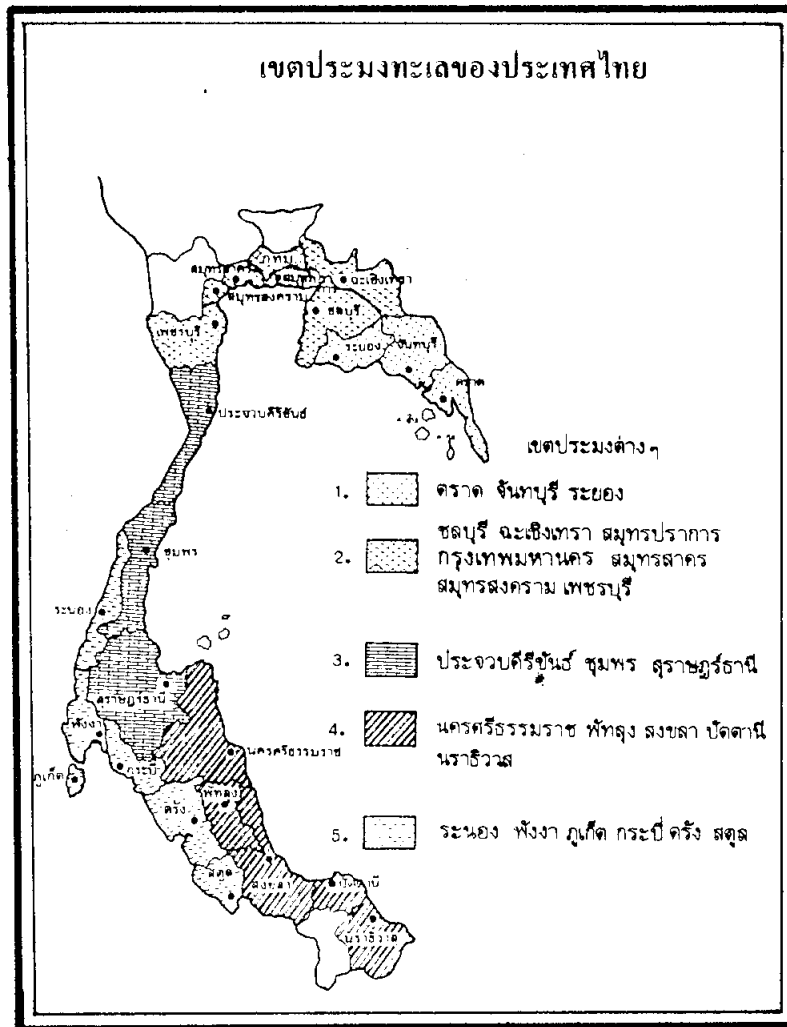
เขต 2 อยู่บริเวณก้นอ่าวไทย กลุ่มเนื้อที่น่านน้ำของจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ กรุงเทพมหานคร สมุทรสงคราม สมุทรสาครและเพชรบุรี ในปี พ.ศ. 2528 มีจำนวนคร่าวเรือประมง 15,736 คร่าวเรือ จำนวนเรือ 7,572 ลำ

เขต 3 อยู่บริเวณชายฝั่งตะวันตกของอ่าวไทยตอนบน นับจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพรและสุราษฎร์ธานี ในปี พ.ศ. 2528 มีจำนวนคร่าวเรือประมง 11,890 คร่าวเรือ จำนวนเรือ 7,775 ลำ

เขต 4 อยู่บริเวณชายฝั่งตะวันตกของอ่าวไทยตอนล่าง นับจากจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ปัตตานีและนราธิวาส ในปี พ.ศ. 2528 มีจำนวนคร่าวเรือประมง 26,348 คร่าวเรือ จำนวนเรือ 16,281 ลำ

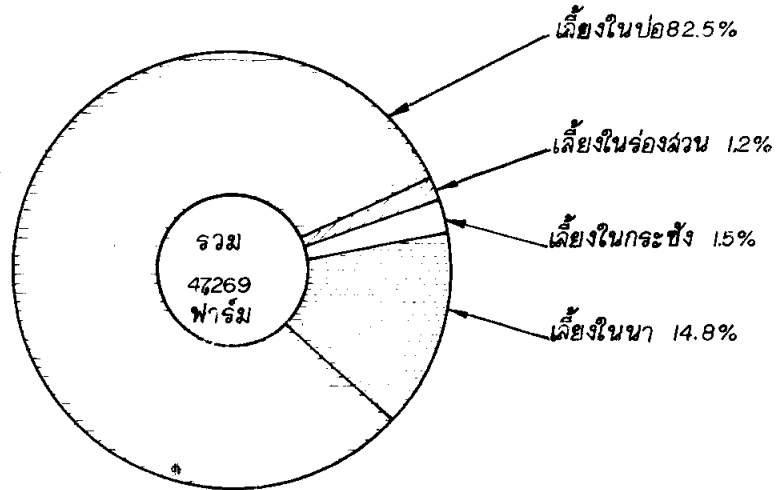
เขต 5 อยู่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของคาบสมุทร นับจากจังหวัดระนอง พังงา กระบี่ ตรัง ภูเก็ตและสตูล ในปี พ.ศ. 2528 มีจำนวนคร่าวเรือประมง 20,617 คร่าวเรือ จำนวนเรือ 14,740 ลำ

สรุปในปี พ.ศ. 2528 รวมจำนวนคร่าวเรือประมงทั้งหมด 84,401 คร่าวเรือและนับจำนวนเรือได้ทั้งสิ้น 53,440 ลำ เมื่อพิจารณาตามสถิติในปี 2529 จำนวนเรือประมงที่จดทะเบียนรวม 15,916 ลำ และในปี 2530 มีจำนวนเรือประมงที่จดทะเบียน 16,054 ลำ

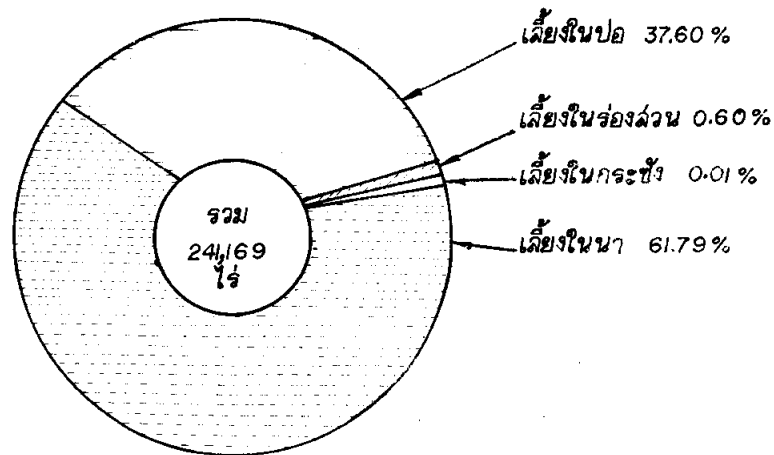

รูปที่ 11.5 เขตประมงทะเลของประเทศไทย

แผนภูมิแสดงจำนวนฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำจืด
แยกตามประเภทการเลี้ยง ปี 2529

แผนภูมิแสดงเนื้อที่เลี้ยงสัตว์น้ำจืด (เฉพาะที่ให้ผลผลิต)
แยกตามประเภทการเลี้ยง ปี 2529

รูปที่ 11.6 แผนภูมิแสดงจำนวนฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำจืด

2.5 สถานภาพของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจัดเริ่มมาแล้วหลายทศวรรษ ส่วนการเพาะเลี้ยงตามบริเวณชายฝั่งเพิ่งจะเริ่มมาไม่กี่ปีแต่ก็พัฒนาไปได้รวดเร็ว ซึ่งเป็นผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นในสัดส่วนประมาณร้อยละ 5-10 ของผลผลิตสัตว์น้ำทั้งหมดในปี พ.ศ. 2519 ผลผลิตเพิ่มขึ้นถึง 197,584 ตัน แต่ในปี พ.ศ. 2526 ผลผลิตลดลงเหลือ 91,727 ตัน เพราะผลผลิตสัตว์น้ำที่ได้จากการประมงทะเลเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็มมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

เทคนิคในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในประเทศไทยมีระดับก้าวหน้ามาก โดยเฉพาะเทคนิคการผลิตลูกกุ้งลูกปลาโดยการผสมเทียม ซึ่งเป็นที่แพร่หลายกว้างขวางในปัจจุบัน

ประเภทของการเพาะเลี้ยง แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

1. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ได้กำเนิดมานานแล้ว โดยมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทั้งหมดมากกว่า 15 ชนิด แบ่งเป็น 4 ประเภทคือ

1.1 การเพาะเลี้ยงในบ่อ

1.2 การเพาะเลี้ยงในทุ่งนาหรือนาข้าว

1.3 การเพาะเลี้ยงในคูหรือร่องสวน

1.4 การเพาะเลี้ยงในกระชัง

1.1 การเพาะเลี้ยงในบ่อ ในปี พ.ศ. 2526 มี 39,174 บ่อ เพิ่มขึ้นเป็น 57,346 บ่อในปี พ.ศ. 2529 มีจังหวัดขอนแก่นเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อมากที่สุดคือ 4,865 บ่อ นครราชสีมา 4,059 บ่อ และอุดรธานี 3,836 บ่อตามลำดับ ส่วนใหญ่เลี้ยงปลาช่อน (ปลาหาง) ปลาดุก ปลาสลิด (ปลาใบไม้) ปลานิล และกลุ่มปลาตะเพียน

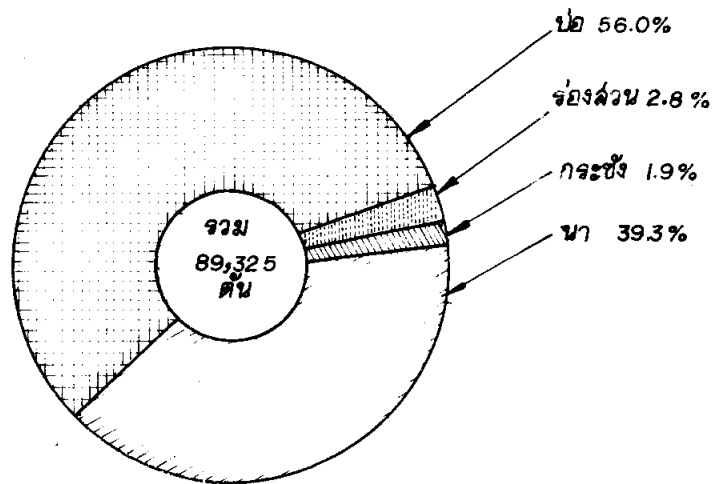
1.2 การเพาะเลี้ยงในทุ่งนาหรือนาข้าว ในปี พ.ศ. 2529 มีเนื้อที่เลี้ยงสัตว์น้ำในนาข้าว 149,011 ไร่ จังหวัดสมุทรปราการมีเนื้อที่เลี้ยงสัตว์น้ำมากที่สุดรวม 98,832 ไร่ในนาประมาณ 89,661 ไร่ ฉะเชิงเทรา 33,593 ไร่ และนครปฐม 13,707 ไร่ ตามลำดับ ส่วนใหญ่เลี้ยงปลาสลิด ปลานิล และปลาตะเพียน (ถ้านับแปลงจะเรียงตามลำดับคือ สมุทรปราการ 2,477 แปลง ขอนแก่น 1,099 แปลง และฉะเชิงเทรา 928 แปลง)

1.3 การเพาะเลี้ยงในคูหรือร่องสวน ในปี พ.ศ. 2529 จังหวัดสมุทรสงครามมีจำนวนร่องสวนมากที่สุดรวม 702 ร่องสวน ฉะเชิงเทรา 643 ร่องสวน กรุงเทพฯ 187 ร่องสวน ส่วนใหญ่เลี้ยงปลาชนิดเดียวกับในนาข้าว

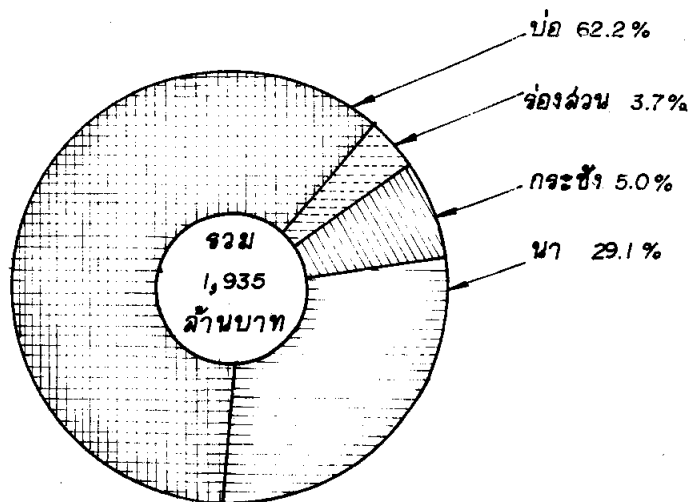
1.4 การเพาะเลี้ยงในกระชัง ในปี พ.ศ. 2526 มีการเพาะเลี้ยงปลาในกระชังประมาณ 600 ครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2529 มีการเลี้ยงปลาในกระชังจำนวน 1,405 กระชัง จังหวัดนครสวรรค์มีมากที่สุดรวม 572 กระชัง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 447 กระชัง และจังหวัดอุทัยธานี 121 กระชัง ส่วนใหญ่เพาะเลี้ยง ปลานู๋ ปลาดุก ปลาสาวย และเทโพ

แผนภูมิแสดงผลผลิตสัตว์น้ำจืดปี 2529

ปริมาณสัตว์น้ำที่ผลิตได้

มูลค่าสัตว์น้ำที่ผลิตได้

รูปที่ 11.7 แผนภูมิแสดงผลผลิตสัตว์น้ำจืดปี 2529

สรุป ผลการสำรวจฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำจืดใน 73 จังหวัด 650 อำเภอ 4,536 ตำบล มีผู้เลี้ยงสัตว์น้ำจืด 61,882 ราย (ฟาร์ม) ในปี พ.ศ. 2529 มีผู้เลี้ยงสัตว์น้ำที่ให้ผลผลิตเพียง 47,269 ราย (ฟาร์ม) มีจังหวัดขอนแก่นเลี้ยงสัตว์น้ำจืดมากที่สุด รวม 6,414 ราย ให้ผลผลิต 5,311 ราย รองลงมาคือ จังหวัดนครราชสีมา 3,287 ราย ให้ผลผลิต 3,268 ราย อันดับ 3 คือ จังหวัดสมุทรปราการ รวม 2,966 ราย อันดับ 4 อุดรธานี รวม 2,362 ราย อันดับ 5 คือจังหวัด เชียงราย 6. อุบลราชธานี 7. นครราชสีมา 8. ฉะเชิงเทรา ปี 2529 จำนวนฟาร์มทั้งหมดมี 47,269 ราย แยกประเภทได้ดังนี้ เป็นบ่อ 39,015 ราย นา 6,990 ราย ร่องสวน 554 ราย และกระชัง 710 ราย

ผลผลิตของฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำจืดปี พ.ศ. 2529 แยกประเภทการเลี้ยงมีดังนี้

1. การเพาะเลี้ยงในบ่อ มีปริมาณการผลิต 50,007 ตัน มูลค่า 1,204,179,000 บาท
 2. การเพาะเลี้ยงในนา มีปริมาณการผลิต 35,143 ตัน มูลค่า 562,624,000 บาท
 3. การเพาะเลี้ยงในร่องสวน มีปริมาณการผลิต 2,473 ตัน มูลค่า 71,645,000 บาท
 4. การเพาะเลี้ยงในกระชัง มีปริมาณการผลิต 1,702 ตัน มูลค่า 96,601,000 บาท
- รวมปริมาณการผลิตทั้งหมด 89,325 ตัน มีมูลค่า 1,935,049,000 บาท

2. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย เป็นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามบริเวณชายฝั่ง โดยเฉพาะป่าชายเลนซึ่งมีความเค็มของน้ำในบริเวณนี้ ระหว่าง 5-25 ส่วนในพันส่วน ส่วนมากจะเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ การเพาะเลี้ยงปลากะพงในกระชังตามชายฝั่งก็ได้รับความนิยมสูง

ในปี 2526 มีฟาร์มเลี้ยงกุ้ง 4,327 แห่ง อยู่ตามอ่าวไทย 4,307 แห่งอีก 20 แห่งเลี้ยงทางด้านชายฝั่งอันดามัน มีเนื้อที่เพาะเลี้ยงรวม 222,606 ไร่ ได้ผลผลิตกุ้ง 11,586 ตัน มีเพาะเลี้ยงหนาแน่นในเขตจังหวัดชายฝั่งสมุทรปราการ สมุทรสาครและสมุทรสงคราม

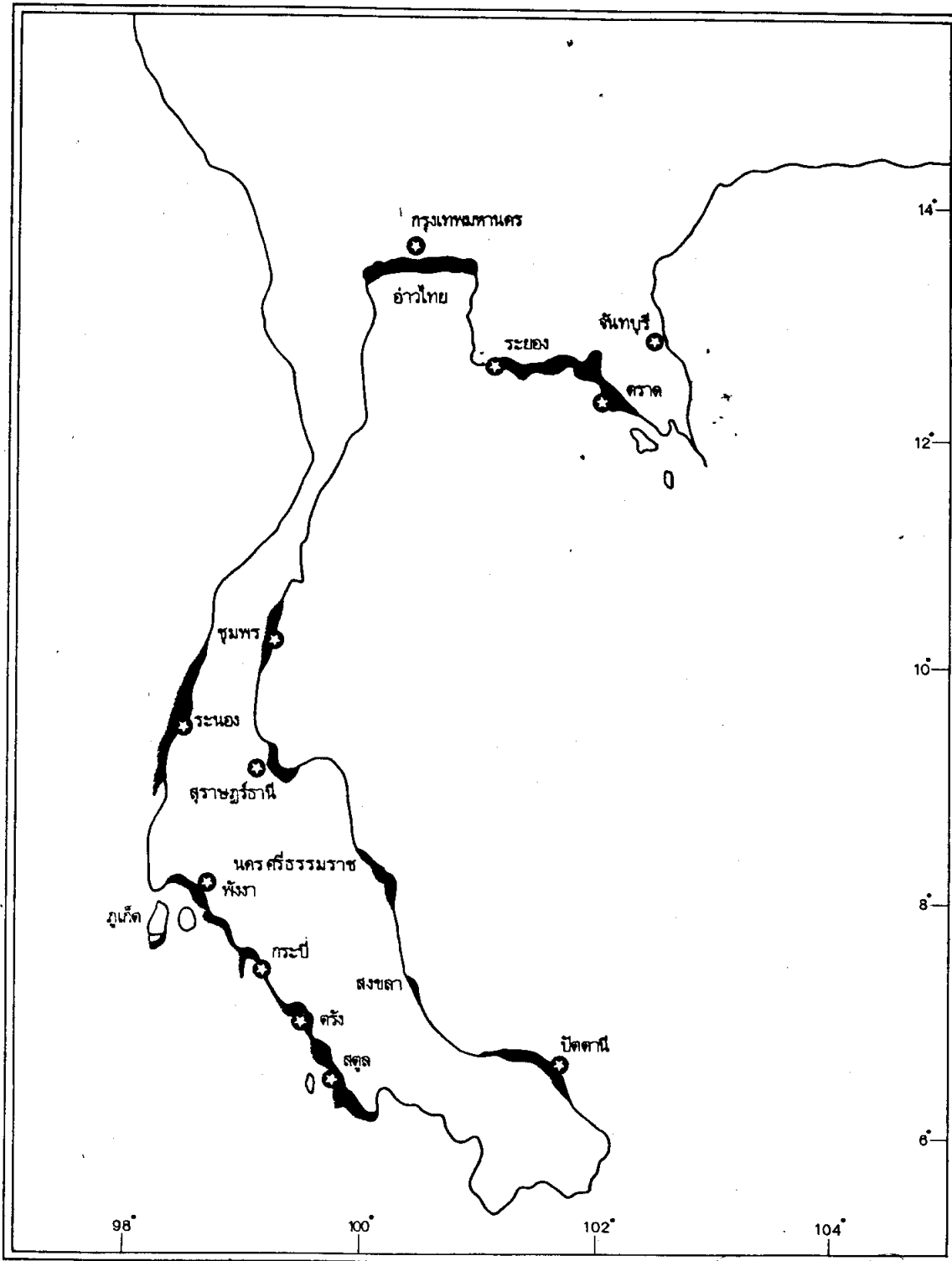
สำหรับการเพาะเลี้ยงปลากะพงในบ่อเขตจังหวัดสมุทรสาครและสมุทรสงคราม และเลี้ยงในกระชังเขตทะเลสาบสงขลาประมาณ 200 ฟาร์ม ขนาดฟาร์มเฉลี่ยมีเนื้อที่ 43.8 ไร่ ได้ผลผลิตในปี พ.ศ. 2526 รวม 1,084 ตัน

3. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเค็ม

สัตว์น้ำเค็มที่เพาะเลี้ยงได้แก่ หอยชนิดต่าง ๆ เช่น หอยแครง หอยแมลงภู่ หอยนางรม และหอยสองคาบ ในปี 2526 ผลิตได้ 29,841 ตัน ประกอบด้วยหอยแครง 7,095 ตัน หอยแมลงภู่ 19,285 ตัน และหอยนางรม 3,461 ตัน มีฟาร์มเพาะเลี้ยงจำนวน 3,033 ฟาร์ม ในเนื้อที่ 19,290 ไร่

- การเพาะเลี้ยงหอยแครง เลี้ยงในเขตน้ำตื้นท้องน้ำเป็นดินทรายแข็ง ลูกหอยได้จากแหล่งธรรมชาติหรือสั่งมาจากมาเลเซีย ในเวลาเพาะเลี้ยง 1-1.5 ปี เลี้ยงมากที่จังหวัดเพชรบุรี และสตูล อื่น ๆ ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ระยอง พังงา สมุทรสงคราม ชุมพร และตรัง

การกระจายของป่าชายเลนในประเทศไทย

รูปที่ 1.8 การกระจายของป่าชายเลนในประเทศไทย

- การเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู่ เลี้ยงได้ดีในระดับน้ำลึก 2-8 เมตร ใช้ปักหลักหรือ ฟิง ซึ่งทำมาจากต้นปาล์มหรือไม้ไผ่ การเพาะเลี้ยงใช้เวลา 8 เดือน ปัจจุบันใช้วิธีเพาะเลี้ยง แบบแขวนซึ่งประหยัดดีกว่า มีการเลี้ยงทั่ว ๆ ไปในบริเวณรอบ ๆ อ่าวไทยตอนใน

- การเพาะเลี้ยงหอยนางรม ใช้หินธรรมชาติ ท่อนคอนกรีตและไม้ นำไปตั้งไว้บริเวณ เพาะเลี้ยง ให้มีระยะห่างประมาณ 50 เซนติเมตร จะมีหอยนางรมมาเกาะปีละ 2 ครั้ง หรือ ระหว่างเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม และเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน จะเก็บผลประโยชน์ ในช่วงเดือนตุลาคมถึงเมษายน ขนาดของฟาร์มเฉลี่ย 150 ตารางเมตร เลี้ยงมากที่จังหวัด ตรวาท ชลบุรี ระยอง สุราษฎร์ธานี ชุมพร ปัตตานี ประจวบคีรีขันธ์ และสงขลา และชายฝั่งทะเล ทั่วไป

แนวโน้มของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในอนาคต

ก. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด มีแนวโน้มที่จะพัฒนาให้มากขึ้นในอนาคต เพื่อสนอง ความต้องการของผู้บริโภค โดยเฉพาะปลาไน มีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ดีมาก เพราะโตเร็ว และขยายพันธุ์ได้ง่าย ต้องจัดและแก้ปัญหาเรื่องโรคปลา

ข. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลี้ยงกุ้ง มีศักยภาพสูง และ มีอนาคตที่แจ่มใส ต้องหาวิธีการผลิตลูกกุ้งที่มีคุณภาพ ไม่เสียชีวิตเร็วเกินไป ต้องแก้ปัญหา ราคาอาหารสัตว์น้ำไม่ให้มากเกินไป รวมทั้งมลพิษทางน้ำ เนื้อที่ป่าไม้ชายเลนที่มี 1,945,000 ไร่ นำมาใช้เป็นบ่อเลี้ยงกุ้งแล้วประมาณ 222,106 ไร่ ยังมีที่เหมาอีก 140,000 ไร่ นอกจากนี้ ยังมีเนื้อที่ด้านหลังของป่าชายเลนที่สามารถพัฒนาเป็นบ่อเลี้ยงกุ้งได้อีกประมาณ 200,000 ไร่

ค. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเค็ม การเลี้ยงหอยชนิดต่าง ๆ มีศักยภาพในการพัฒนา สูง เพราะตลาดยังมีความต้องการมากผลิตได้ไม่พอ บางครั้งต้องสั่งเข้าจากประเทศมาเลเซีย ต้องปรับปรุงแก้ไขมลพิษทางน้ำให้ดีขึ้น มิฉะนั้นอนาคตการเลี้ยงสัตว์น้ำเค็มต้องประสบ อุปสรรคแน่นอน

2.6 สถานภาพของการประมงไทย

ในการวิเคราะห์ถึงศักยภาพของทรัพยากรประมงไทย สามารถพิจารณาได้ 2 รูปแบบ ก่อ

1. สถานภาพของการประมงน้ำจืด

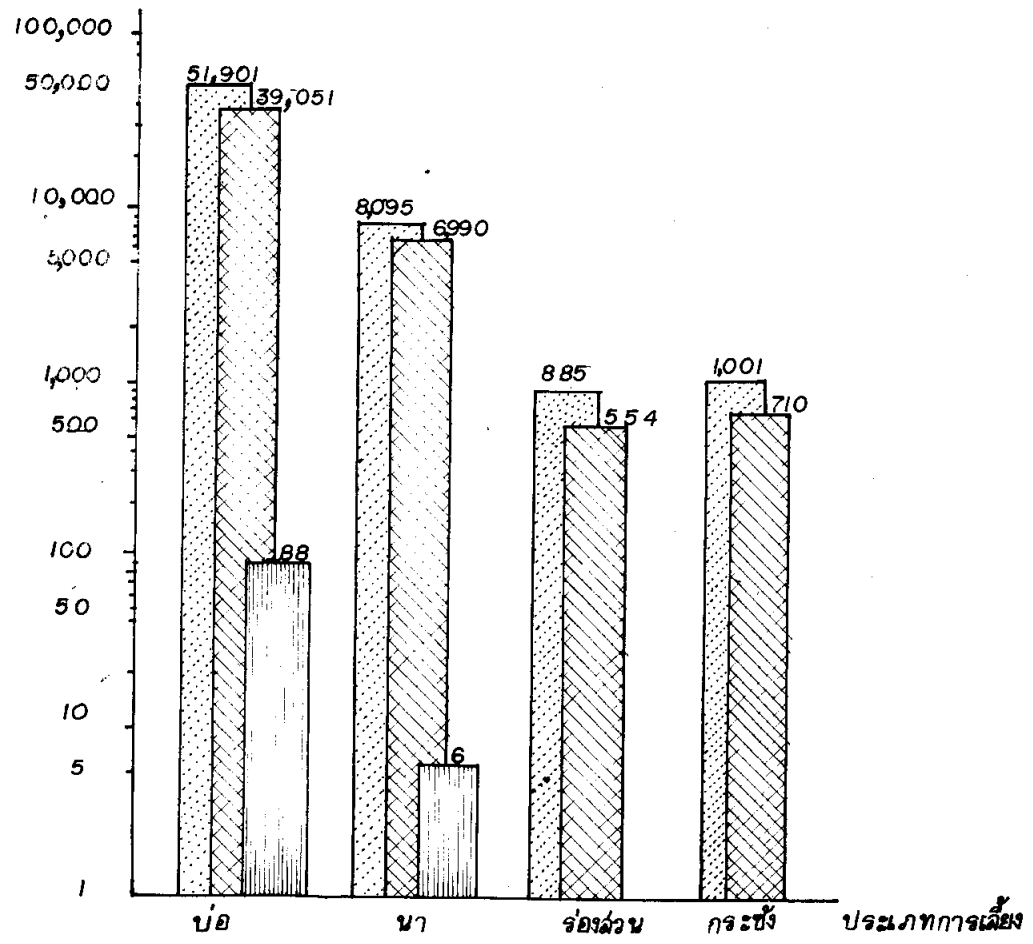
ภาวะการประมงน้ำจืดของประเทศไทย แม้จะได้ผลผลิตเพียงร้อยละ 6.7 ในปี พ.ศ. 2521 เมื่อเทียบกับปริมาณสัตว์น้ำที่ผลิตได้ทั้งหมด และได้ผลผลิตเพียงร้อยละ 6.4 ในปี พ.ศ. 2530 เมื่อเทียบกับปริมาณสัตว์น้ำที่ผลิตได้ทั้งหมด หรือคิดเป็นมูลค่าเพียงร้อยละ 16.5 ของ ข้อมูลสัตว์น้ำทั่วประเทศ แม้กระนั้นการประมงน้ำจืดก็ยังคงมีความสำคัญต่อการดำรงชีพ

แผนภูมิแสดงจำนวนฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำจืดทั่วประเทศ

ปี 2529

จำนวนฟาร์ม

- ทั้งประเทศ
- ฟาร์มที่มีผลผลิต
- ฟาร์มลูกปลา

รูปที่ 11.9 แผนภูมิแสดงจำนวนฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำจืดทั่วประเทศ

ของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท และมีแหล่งประมงน้ำจืดกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ห้วย หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน ฝาย ฯลฯ เพราะนอกจากชาวไร่ ชาวนา ชาวสวนจะจับปลาเพื่อบริโภคแล้ว ยังมีโอกาสนำไปจำหน่ายช่วยเพิ่มรายได้ในครอบครัวอีกด้วย

ปัจจุบันมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดเพิ่มขึ้น เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค เนื่องจากสัตว์น้ำจืดตามธรรมชาติลดลงและมีปริมาณจำกัด ดังนั้นกรมประมงจึงส่งเสริมให้มีการทำฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด เช่น ในปี พ.ศ. 2529 สำรวจฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำจืดใน 73 จังหวัด มีผู้เลี้ยงรวม 61,882 ราย (ฟาร์ม) ซึ่งได้กล่าวลำดับความสำคัญไว้แล้วในเรื่องการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด

จากแผนภูมิแสดงจำนวนฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำจืด แยกตามประเภทการเลี้ยง ปี พ.ศ. 2529 จาก 47,269 ฟาร์ม มีเลี้ยงในบ่อร้อยละ 82.5 ในนาร้อยละ 14.8 ในกระชังร้อยละ 1.5 และในร่องสวนร้อยละ 1.2

ถ้าพิจารณาจากเนื้อที่ 241,169 ไร่ จะเลี้ยงในนา คิดเป็นร้อยละ 61.79 ในบ่อร้อยละ 37.6 ในร่องสวน ร้อยละ 0.60 และในกระชังร้อยละ 0.01

แผนภูมิแสดงจำนวนฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำจืดทั้งประเทศ ปี 2529 พิจารณาตามภาพแท่ง ตามประเภทการเลี้ยงพบว่า ทั้งประเทศมีบ่อปลา 51,901 ฟาร์ม เป็นฟาร์มที่มีผลผลิต 39,051 ฟาร์ม และเป็นฟาร์มลูกปลา 88 ฟาร์ม นอกนั้นไม่มีผลผลิต

– เนื้อที่นาทั้งหมดมี 8,095 ฟาร์ม ได้ผลผลิต 6,990 ฟาร์ม และเป็นฟาร์มลูกปลา 6 ฟาร์ม

– ร่องสวนทั้งหมดมี 885 ฟาร์ม ให้ผลผลิต 554 ฟาร์ม และไม่มีฟาร์มลูกปลา

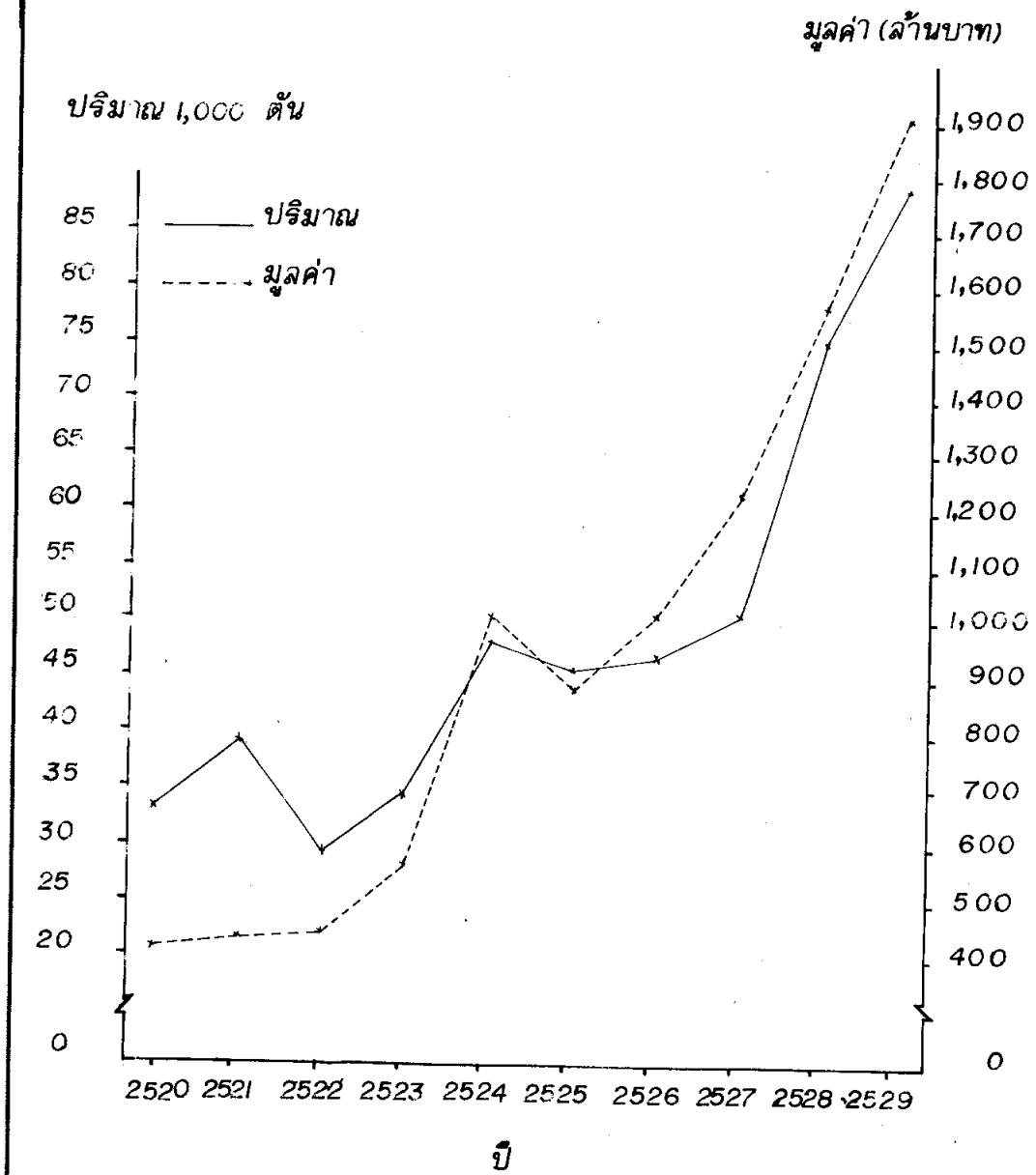
– กระชังทั้งหมดมี 1,001 ฟาร์ม ให้ผลผลิต 710 ฟาร์ม และไม่มีฟาร์มลูกปลา

ปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำจืดที่ผลิตได้ ปี 2520–2529 พบว่าปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นตามลำดับ นอกจากปี 2522–2525 มีแนวโน้มลดลงบ้าง สำหรับมูลค่าของสัตว์น้ำที่ผลิตได้ทุกปีจนถึง 1,935 ล้านบาท ในปี 2529 นอกจากปี 2525 มูลค่าลดลงบ้าง พิจารณาได้จากกราฟเส้น

จากแผนภูมิแสดงผลผลิตสัตว์น้ำจืดปี 2529 ได้ 89,325 ตัน จำแนกเป็นผลผลิตจากบ่อร้อยละ 56 นา ร้อยละ 39.3 ร่องสวนร้อยละ 2.8 และกระชัง 1.9

มูลค่าสัตว์น้ำที่ผลิตได้ 1,935 ล้านบาท จำแนกเป็นผลผลิตจากบ่อได้ร้อยละ 62.2 นาร้อยละ 29.1 กระชังร้อยละ 5.0 และร่องสวนร้อยละ 3.7

ปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำจืดที่ผลิตได้ ปี 2520-2529

รูปที่ 11.10 ปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำจืดที่ผลิตได้ ปี 2520-2529

จากสถิติปริมาณการจับสัตว์น้ำปี 2530 พบว่า สัตว์น้ำจับได้ 177,142 ตัน คิดเป็นมูลค่า 4,558.4 ล้านบาท จับได้ตามธรรมชาติ 87,360 ตัน มูลค่า 2,113.1 ล้านบาท เพาะเลี้ยง 89,782 ตัน มูลค่า 2,445.3 ล้านบาท

แสดงปริมาณและมูลค่าการจับสัตว์น้ำจัดปี 2525-2530 ปริมาณ : ตัน

มูลค่า : ล้านบาท

ปี พ.ศ.	สัตว์น้ำจับ					
	จับธรรมชาติ		เพาะเลี้ยง		รวม	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
2525	87,733	3,805.0	45,829	880.0	133,562	4,685.0
2526	108,481	2,996.5	46,966	1,005.6	155,447	4,002.1
2527	111,409	2,569.4	50,410	1,226.4	161,819	3,795.8
2528	92,199	2,569.7	75,254	1,565.2	167,453	4,134.9
2529	98,438	2,069.9	89,325	1,935.0	187,763	4,004.9
2530	87,360	2,113.1	89,782	2,445.3	177,142	4,558.4

พิจารณาแล้วปริมาณการผลิตส่วนรวมตั้งแต่ปี 2525-2529 มีแนวโน้มสูงขึ้นและลดลงในปี 2530 สำหรับมูลค่าลดลงเด่นชัดในปี 2529 แต่ปี 2530 มูลค่าเพิ่มขึ้น นำสังเกตอีกประการหนึ่งในปี 2525 ปริมาณการผลิตต่ำแต่มูลค่าเพิ่มสูงกว่าทุกปี คือ มีมูลค่าถึง 4,685.0 ล้านบาทมากกว่าในปี 2530 ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ส่วนใหญ่เป็นปลาและกุ้ง

สำหรับปริมาณสัตว์น้ำจับได้มากที่สุดในปี 2530 ตามลำดับเป็นรายจังหวัดมีดังนี้ 1. จังหวัดสมุทรปราการ 21,254 ตัน 2. กรุงเทพฯ 9,994 ตัน 3. นครปฐม 7,930 ตัน 4. สุพรรณบุรี 7,339 ตัน 5. สกลนคร 6,705 ตัน 6. นครศรีอยุธยา 5,880 ตัน 7. สมุทรสาคร 5,232 ตัน 8. นครสวรรค์ 4,894 ตัน 9. ขอนแก่น 4,894 ตัน 10. ปทุมธานี 4,489 ตัน 11. ชัยนาท 4,356 ตัน 12. กทม. 4,117 ตัน 13. หนองคาย 4,005 ตัน จังหวัดที่จับได้น้อยคือ ภูเก็ต 43 ตัน กระบี่ 87 ตัน ระนอง 105 ตัน ชุมพร 126 ตัน

ปริมาณปลาที่จับได้มากที่สุดคือปลานิลในปี 2530 จับได้รวม 27,347 ตัน มูลค่า 352.2 ล้านบาท รองลงไป ปลาสลิด 20,189 ตัน มูลค่า 301.6 ล้านบาท ปลาช่อน 19,561 ตัน มูลค่า 686.0 ล้านบาท ปลาตะเพียน 16,894 ตัน มูลค่า 308.1 ล้านบาท ปลาดุก 16,790 ตัน มูลค่า 477.3 ล้านบาท ปลาสาวย-เทีย 16,538 ตัน มูลค่า 215.0 ล้านบาท

2. สถานภาพของการประมงทะเล

ในอดีตภาวะการประมงทะเลมีปริมาณการจับได้ไม่มากนัก คือ ก่อนปี 2505 จับได้ปริมาณ 1-3 แสนตัน หลังปี 2511 จะจับได้มากกว่า 1 ล้านตัน เช่นในปี 2521 ผลิได้ 1.99 ล้านตัน ปี 2528 ผลิได้ 2.05 ล้านบาท ปี 2529 ผลิได้ 2.35 ล้านตัน และปี 2530 ผลิได้ 2.6 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 93.6 เมื่อเทียบกับปริมาณการผลิตสัตว์น้ำทั้งหมด ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้น เพราะมีการขยายเขตการจับปลานอกอ่าวไทย คือออกไปจับปลาในเขตทะเลอันดามัน อ่าวเบงกอล และในทะเลจีนใต้ ทำให้มีเนื้อที่การประมงทะเลเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีตมาก กอปรกับชาวประมงได้นำวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการประมง เช่นใช้เครื่องมืออวนลาก เครื่องมือตรวจสอบฝูงปลา ซึ่งมีกรมประมงคอยให้ความร่วมมือทุก ๆ ด้าน ทำให้ปริมาณการผลิตของการประมงทะเลมีมากกว่าร้อยละ 93.6 ของผลผลิตการประมงทั้งประเทศ

จากแผนรูปแสดงปริมาณการผลิตการประมงทะเลและมูลค่า สรุปได้ดังนี้ ปริมาณการผลิตทั้งหมดในประเทศในปี 2528 ผลิได้ 2,057,751 ตัน มีมูลค่า 15,650.6 ล้านบาท จำแนกเป็นผลผลิตปลาร้อยละ 76.32 หอยร้อยละ 8.92 กุ้งร้อยละ 6.20 หมึกร้อยละ 5.64 นอกนั้นเป็นปูและอื่น ๆ มูลค่าจำแนกเป็นปลาร้อยละ 40.59 กุ้งร้อยละ 29.55 หมึกร้อยละ 15.70 นอกนั้นเป็นปู หอย และอื่น ๆ

ในปี 2529 มีปริมาณการผลิตรวม 2,352,204 ตัน มีมูลค่า 18,883.1 ล้านบาท และในปี 2530 มีปริมาณการผลิตเพิ่มเป็น 2,601,929 ตัน มูลค่า 23,083.2 ล้านบาท

แสดงปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำทะเลระหว่างปี 2525-2530 ปริมาณ : ตัน

มูลค่า : ล้านบาท

ปี พ.ศ.	สัตว์น้ำทะเล					
	จับตามธรรมชาติ		เพาะเลี้ยง		รวม	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
2525	1,949,681	13,370.6	36,890	875.4	1,986,571	14,246.0
2526	2,055,225	14,049.1	44,761	1,817.1	2,099,986	15,236.2
2527	1,911,485	13,277.2	61,534	1,264.1	1,973,019	14,541.3
2528	1,997,165	14,077.3	60,586	1,373.3	2,057,751	15,650.6
2529	2,313,112	16,993.0	39,092	1,890.1	2,352,204	18,883.1
2530	2,540,052	19,357.1	61,877	3,726.1	2,601,929	23,083.2

ที่มา : สถิติการประมงแห่งประเทศไทย ปี 2530 หน้า 1-2

จากการวิเคราะห์ภาวะการประมงทะเลพบว่า ในน่านน้ำอ่าวไทยมีผลผลิตของสัตว์น้ำสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั่วไป รวมทั้งการจับสัตว์น้ำในเขตน่านน้ำทะเลอันดามัน อ่าวเบงกอล และทะเลจีนใต้ ศักยภาพในการพัฒนาอวนลากในอนาคตมีน้อยมาก เพราะปัจจุบันในการจับก็มีศักยภาพการผลิตสูงอยู่แล้ว นอกจากพัฒนาอุปกรณ์ชนิดอื่นที่จะใช้จับปลาแทนอวนในเขตพื้นดินตอนกลางอ่าวไทยที่ไม่สม่ำเสมอและเต็มไปด้วยโคลนเลน รวมทั้งเขตอื่น ๆ ด้วย

แนวโน้มในอนาคตของสถานภาพของการประมงทะเล

ปริมาณการจับปลาชาติพื้น ปลาหูหรือปลาหูแฉกในอ่าวไทยมีค่าศักยภาพในการผลิตสูง และนอกจากหาเครื่องมืออื่นมาปรับปรุงแทนอวนลาก แต่ในเขตทะเลอันดามันมีปลา BANITOS และ SKIPJACKS ซึ่งพอเพิ่มปริมาณการจับได้อีกในอนาคต ทรัพยากรประมงอื่น ๆ ได้แก่ สาหร่ายทะเล ปลิงทะเล แมงกะพรุน เม่นทะเล

ในการพัฒนาทรัพยากรประมงจำเป็นจะต้องปรับปรุงกรรมวิธีการจัดการผลผลิตที่อยู่ในเรือระหว่างทำการจับปลา ปรับปรุงด้านการขนส่ง การแปรรูปสัตว์น้ำ เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต นอกจากไปจับปลาตามลำพังแล้ว การร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และพยายามศึกษาศักยภาพของการประมงในเขตทะเลลึก

ปัจจุบันประเทศไทยส่งเสริมให้ชาวประมงทะเลเลี้ยงกุ้งทะเลเพิ่มขึ้น โดยกรมประมงส่งผู้เชี่ยวชาญไปให้คำแนะนำและช่วยเหลือพันธุ์ลูกกุ้งให้ผู้เลี้ยงจนมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกปี เช่น ในปี พ.ศ. 2528 มีผู้เลี้ยงกุ้งทะเลรวม 4,939 ราย ในเนื้อที่น้ำกุ้ง 254,805 ไร่ ได้ผลผลิต 15,841 ตัน และในปี พ.ศ. 2529 มีผู้เลี้ยงกุ้งทะเล 5,534 ราย ในเนื้อที่ 283,548 ไร่ ได้ผลผลิตรวม 17,886 ตัน เพิ่มสูงขึ้นทุกปี ถ้าพิจารณาเป็นรายจังหวัดในปี 2529 จังหวัดที่มีเนื้อที่เลี้ยงกุ้งทะเลมากที่สุดคือ จังหวัดสมุทรสาคร (47,646 ไร่) ผลผลิต 3,364 ตัน นครศรีธรรมราช (47,220 ไร่) ผลผลิต 2,834 ตัน สมุทรปราการ (43,741 ไร่) ผลผลิต 2,441 ตัน กรุงเทพมหานคร (23,168 ไร่) ผลผลิต 1,822 ตัน สุราษฎร์ธานี (23,098 ไร่) ผลผลิต 2,124 ตัน (ผลผลิตได้มากกว่ากรุงเทพฯ)

ประเทศผู้ผลิตและจับสัตว์น้ำเค็มของโลกที่ครองอันดับ 1 มาโดยตลอดตั้งแต่ปี 2525-2529 คือ ญี่ปุ่น รองลงมาได้แก่ สหภาพโซเวียต สาธารณรัฐประชาชนจีน เปรู ชิลี หรือชิลี เปรู สหรัฐอเมริกา ฯลฯ

ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้กับแนกตามประเภทของสัตว์น้ำ

ปริมาณ : ตัน

(Catch by Species group 1978-1987)

มูลค่า : 1,000 บาท

ปี	รวม	สัตว์น้ำทะเล								สัตว์น้ำจืด			
		รวม	ปลา	กุ้ง	ปู	หมึก	หอย	อื่นๆ	รวม	ปลา	กุ้ง	อื่นๆ	
2521	2,099,281	1,957,785	1,511,621	145,624	31,057	93,654	111,673	64,156	141,496	134,482	3,058	3,956	
2522	1,946,334	1,813,158	1,389,393	132,603	31,523	80,142	122,235	57,262	133,176	125,733	3,267	4,176	
2523	1,792,948	1,647,953	1,302,102	134,280	33,929	72,313	102,111	3,218	144,995	137,669	3,669	3,657	
2524	1,989,025	1,824,444	1,377,196	149,821	33,112	80,805	154,281	29,229	164,581	155,125	3,600	5,856	
2525	2,120,135	1,986,571	1,392,044	188,588	29,891	116,607	157,173	102,268	133,562	123,942	3,547	6,073	
2526	2,255,433	2,099,986	1,481,848	160,981	28,563	132,044	115,582	180,968	155,447	144,046	5,922	5,479	
2527	2,134,838	1,973,019	1,514,080	137,336	27,046	129,269	153,595	11,693	161,819	150,185	7,414	4,220	
2528	2,225,204	2,057,751	1,570,439	127,643	26,829	116,035	183,523	33,282	167,453	152,358	10,288	4,807	
2529	2,539,967	2,352,204	1,798,930	141,174	35,606	134,915	164,323	77,256	187,763	175,266	8,499	3,998	
2530	2,779,071	2,601,929	2,017,397	151,636	40,401	132,538	217,785	42,172	177,142	158,656	14,989	3,497	
2531-													
2533													

โปรดติดต่อหรือติดตามข้อมูลจากสถิติการประมงแห่งประเทศไทย

ที่มา : สถิติการประมงแห่งประเทศไทย ปี 2530 หน้า 2 (ตารางที่ 1.2)

สถิติปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มของประเทศสำคัญ

ปริมาณ : 1,000 ตัน

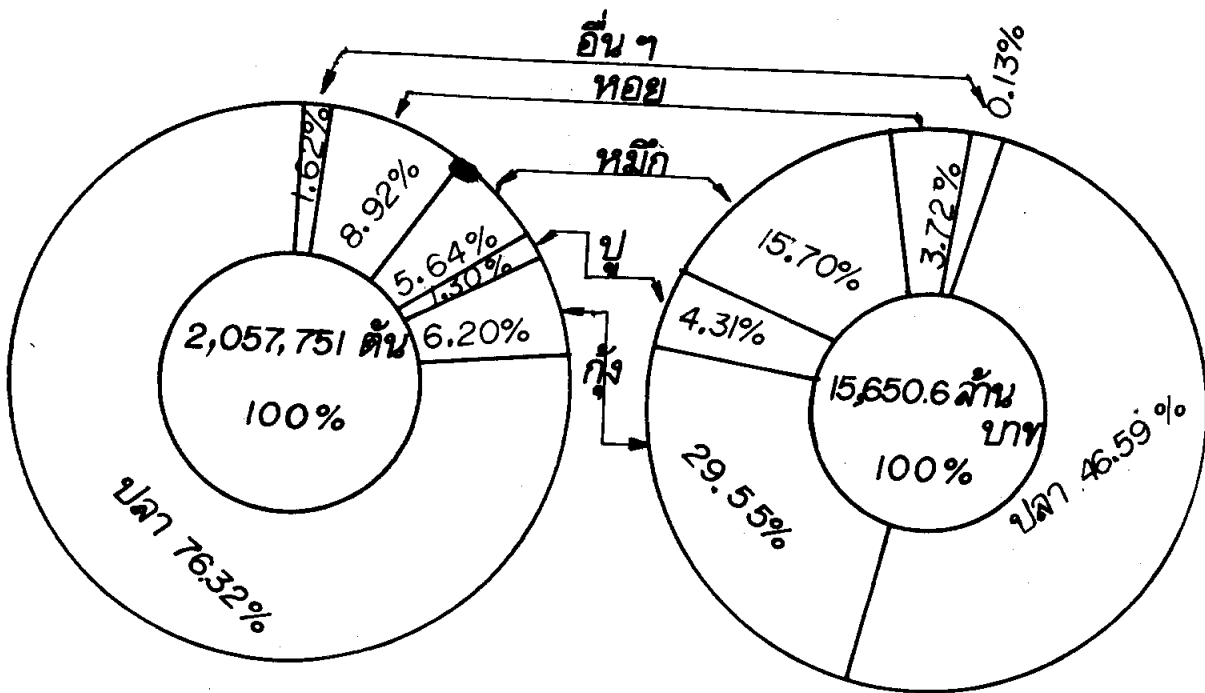
ลำดับ ประเทศ	2525	2526	2527	2528	2529
1. ญี่ปุ่น	10,827	11,255	12,021	11,409	11,967
2. สหภาพโซเวียต	9,991	9,817	10,593	10,523	11,260
3. สาธารณรัฐประชาชนจีน	4,927	5,213	5,927	6,779	8,000
4. เปรู	3,513	1,569	3,317	4,136	5,610
5. ชิลี	3,673	3,978	4,499	4,804	5,572
6. สหรัฐอเมริกา	3,987	4,257	4,813	4,765	4,943
7. สาธารณรัฐเกาหลี	2,281	2,400	2,477	2,650	3,103
8. สาธารณรัฐอินเดีย	2,367	2,507	2,862	2,824	2,925
9. ไทย	2,120	2,255	2,135	2,225	2,540
10. อินโดนีเซีย	1,982	2,205	2,252	2,339	2,521

ลำดับต่อไปได้แก่ ฟิลิปปินส์ นอร์เวย์ เดนมาร์ก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ไอซ์แลนด์ แคนาดา ฯลฯ

ที่มา : สถิติการประมงแห่งประเทศไทย กรมประมง หน้า 88.

2.7 ปริมาณ ผลผลิต มูลค่า การนำเข้าและการส่งออกผลิตภัณฑ์ประมงที่สำคัญ

ในปัจจุบันประเทศไทยนับได้ว่า ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาการประมงทะเลอย่างได้ผลดียิ่งประเทศหนึ่งของโลก คืออยู่อันดับ 9 ในปี 2529 ทั้งนี้ เนื่องมาจากการจับปลามาก ลงทุนสร้างเรือประมงเพิ่มขึ้น ขยายน่านน้ำและมีเครื่องมือทันสมัย และประเทศไทยดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหลัก กอปรกับได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากญี่ปุ่น จีน และที่สำคัญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ซึ่งให้ความช่วยเหลือเครื่องมืออวนลากหน้าดิน ในปี 2528 มีเรือประมงถึง 53,440 ลำ และขยายเขตประมงไปถึงประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ผลผลิตจากการประมงเพิ่มขึ้น ดังตารางที่ปรากฏ

ส่วนประกอบสัตว์น้ำทะเลที่ผลิตได้ในปี 2528

รูปที่ 11.11 ส่วนประกอบสัตว์น้ำทะเลที่ผลิตได้ในปี 2528

ผลผลิตและมูลค่าสัตว์น้ำของประเทศไทย
(ระหว่าง พ.ศ. 2501-2530)

ปี พ.ศ.	ผลผลิต (เมตริกตัน)			ปริมาณร้อยละ ของสัตว์ทะเล ต่อผลผลิตรวม	มูลค่า (ล้านบาท)		
	รวม	ทะเล	น้ำจืด		รวม	ทะเล	น้ำจืด
2501	196,300	145,000	51,300	73.87	1,153	725	428
2502	204,794	147,770	57,024	72.16	1,233	754	479
2503	219,045	146,471	72,574	66.87	1,412	832	580
2504	305,750	233,275	72,475	76.33	1,571	1,029	542
2505	339,788	269,709	70,079	79.38	1,643	1,106	537
2506	393,855	323,374	70,481	82.11	1,935	1,167	768
2507	576,986	493,190	82,790	85.48	2,490	1,835	655
2508	615,120	529,483	85,637	85.52	2,470	1,798	672
2509	720,282	635,165	85,117	88.18	2,578	1,903	675
2510	847,445	762,188	85,256	89.94	3,047	2,309	738
2511	1,089,303	1,004,058	85,245	92.17	4,037	3,251	786
2512	1,270,034	1,179,595	90,439	92.88	4,798	4,011	787
2513	1,448,404	1,335,690	112,714	92.22	5,033	4,097	906
2514	1,587,077	1,470,289	116,788	92.64	5,528	4,554	974
2515	1,679,540	1,548,157	131,383	92.18	6,307	4,936	1,376
2516	1,678,001	1,538,016	140,885	91.88	8,209	6,582	1,647
2517	1,510,466	1,351,590	158,876	89.48	5,984	4,094	1,890
2518	1,555,300	1,394,608	160,692	89.67	7,194	5,102	2,092
2519	1,699,086	1,551,792	147,294	91.33	8,121	5,969	2,152
2520	2,189,907	2,067,533	122,374	94.41	10,660	8,622	2,038
2521	2,099,281	1,957,785	141,496	93.26	13,828	11,459	2,369
2522	1,946,334	1,813,158	133,176	93.16	14,004	11,318	2,686
2523	1,792,948	1,647,953	144,995	91.91	14,068	10,508	3,560
2524	1,989,025	1,824,444	164,581	94.09	17,134	13,213	3,921
2525	2,120,133	1,986,571	133,562	93.70	18,931	14,246	4,685
2526	2,255,433	2,099,986	155,447	93.11	19,238	15,236	4,002
2527	2,134,838	1,973,019	161,819	92.42	18,337	14,541	3,796
2528	2,225,204	2,057,751	167,453	90.48	19,786	15,651	4,135
2529	2,539,967	2,352,204	187,763	92.61	22,888.0	18,883.1	4,004.9
2530	2,779,071	2,601,929	177,142	93.63	27,641.6	23,083.2	4,558.4

ที่มา : ฝ่ายสถิติการประมง กรมประมง หน้า 1-2

ผลผลิตสัตว์น้ำของไทยตั้งแต่ปี 2501 เป็นต้นมาจนถึงปี 2530 ส่วนใหญ่มีปริมาณ และมูลค่าเพิ่มขึ้นตลอด นอกจากปี 2517, 2518, 2519 สามปีนี้มีปริมาณผลผลิตและมูลค่า ลดลงบ้าง ต่อจากนั้นก็มีความโน้มสูงชันจนถึงปัจจุบัน

ในปี 2529 ประเทศไทยส่งผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำเป็นสินค้าไปจำหน่ายต่างประเทศ หลายรูปแบบ เช่น แช่แข็ง ทำเค็ม ปั่น ดากแห้ง บรรจุกระป๋องและไม่บรรจุกระป๋อง รวมมูลค่า ทั้งสิ้น 26,829 ล้านบาท ติดอันดับ 1 ใน 7 ของโลก ในปี 2530 ส่งผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำเป็นสินค้า ออกมีมูลค่า 32,659 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเกือบหกพันล้านบาท ถ้าพิจารณาปริมาณสัตว์น้ำส่งออกทุกประเภท รวมปลามีชีวิตและปลาสดปรุงด้วยจะมีปริมาณทั้งหมด 663,650 ตัน

อันดับประเทศผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ประมงที่สำคัญของโลก

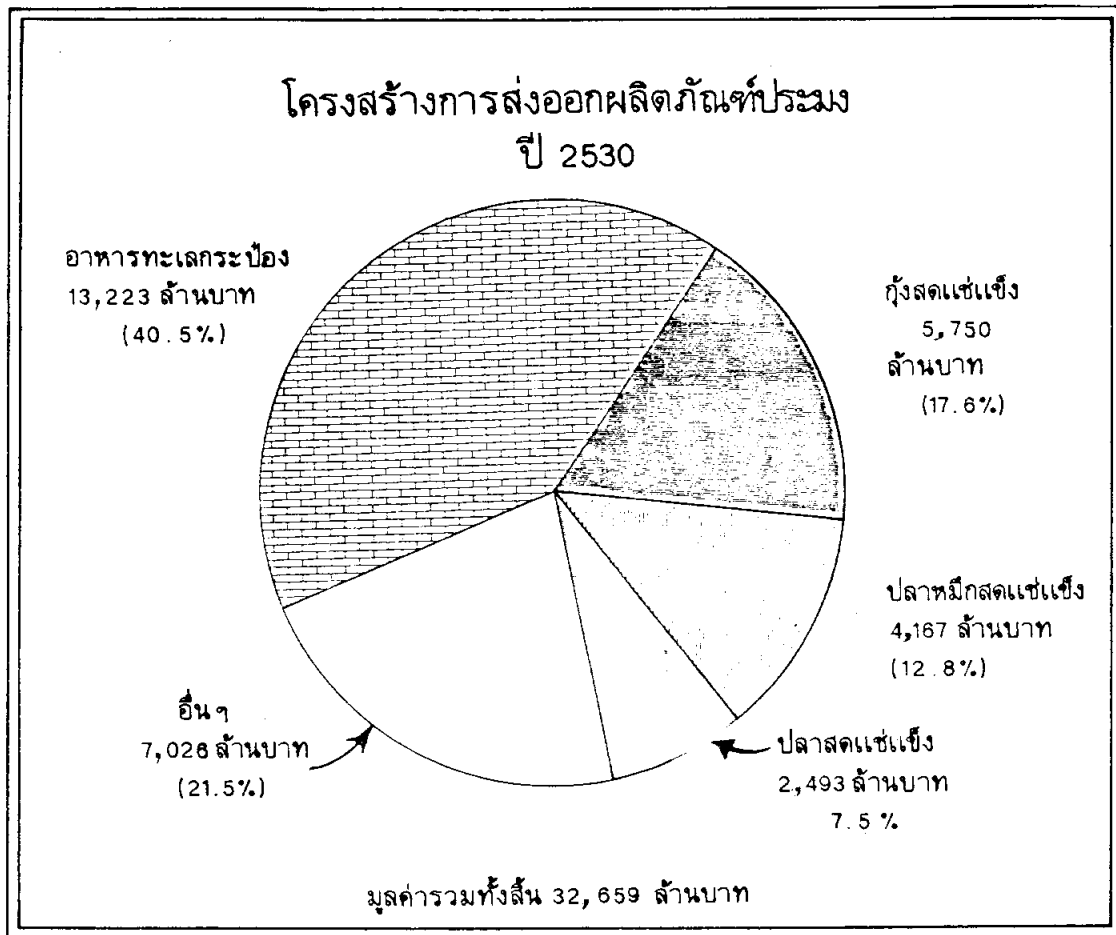
หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐฯ

ประเทศผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ ประมง	2525	2527	2529
1. แคนาดา	1,300	1,272	1,735
2. เดนมาร์ก	901	899	1,371
3. สหรัฐอเมริกา	1,032	924	1,326
4. นอร์เวย์	888	903	1,164
5. สาธารณรัฐเกาหลี	764	782	1,103
6. ญี่ปุ่น	801	882	890
7. ไทย	482	633	879
8. ไต้หวัน	541	672	875
9. ไอร์แลนด์	539	509	832
10. เนเธอร์แลนด์	504	501	711
11. อื่น ๆ	7,536	7,872	9,612
รวมทั้งสิ้น	15,288	115,849	20,498

ที่มา : วารสารข่าวเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2531 หน้า 388.

ประเทศไทยส่งผลิตภัณฑ์ประมงออกในรูปแบบของอาหารกระป๋องมีมูลค่ามากที่สุด รองลงมาเป็นกุ้งสดแช่แข็ง คิดเป็นร้อยละ 78.5 ของผลิตภัณฑ์ประมงที่ส่งออก โดยเฉพาะอาหารทะเลกระป๋อง มีตลาดมากกว่า 60 ประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น กลุ่มประชาคม

ยุโรป ฮังการี สหภาพยุโรป ฯลฯ ในปี 2520 ส่งออกได้เพียง 400 ล้านบาท ปี 2530 ส่งเพิ่มขึ้นถึง 13,223 ล้านบาท

รูปที่ 11.12 โครงสร้างการส่งออกผลิตภัณฑ์ประมง

สรุป ผลิตภัณฑ์ประมงที่สำคัญของไทย ปี 2530 ส่งไปจำหน่ายประเทศต่างๆ ในโลก มีดังนี้

1. อาหารทะเลกระป๋อง ส่งออกมีมูลค่า 13,223 ล้านบาท ส่งไปจำหน่ายยังประเทศสหรัฐอเมริกา 4,732 ล้านบาท (35.8%) สหราชอาณาจักรฯ 1,411 ล้านบาท (10.7%) แคนาดา 1,379 ล้านบาท (10.6%) เยอรมนีตะวันตก 897 ล้านบาท (6.8%) ฝรั่งเศส 869 ล้านบาท (6.6%) เนเธอร์แลนด์ 506 ล้านบาท (3.8%) มาเลเซีย 504 ล้านบาท (3.8%) ออสเตรเลีย 338 ล้านบาท (2.5%) สวีเดน 318 ล้านบาท (2.4%) และอื่นๆ อีก 2,251 ล้านบาท (17.0%)

2. **กุ้งสดแช่แข็ง** ส่งออกมีมูลค่า 5,750 ล้านบาท ส่งไปจำหน่ายยังประเทศญี่ปุ่น 2,870 ล้านบาท (49.9%) สหรัฐฯ 1,085 ล้านบาท (18.9%) อื่น ๆ ได้แก่ สิงคโปร์ อิตาลี ออสเตรเลีย สหราชอาณาจักรฯ ย่อยงก ฯลฯ

3. **ปลาหมึกสดแช่เย็น** ส่งออกมีมูลค่า 4,167 ล้านบาท ส่งไปจำหน่ายยังประเทศญี่ปุ่น 2,428 ล้านบาท (63.4%) อิตาลี 834 ล้านบาท (23.8%) อื่น ๆ ได้แก่ ฝรั่งเศส เยอรมนี ตะวันตก สหรัฐฯ ออสเตรเลีย ฯลฯ

4. **ปลาสดแช่แข็ง** ส่งออกมีมูลค่า 2,493 ล้านบาท ส่งไปจำหน่ายยังประเทศญี่ปุ่น 2,428 ล้านบาท (46.4%) มาเลเซีย 624 ล้านบาท (25.0%) อื่น ๆ ได้แก่ สหรัฐฯ สิงคโปร์ ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักรฯ ฯลฯ

ปริมาณและมูลค่าสินค้าเข้าของผลิตภัณฑ์ประมง

ตั้งแต่ปี 2520 เป็นต้นมา มีการนำเข้าจากผลิตภัณฑ์ประมงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เดียวกับการส่งออก เช่น ปลา หมึก กุ้ง หอยแช่แข็ง พวกทำเค็มตากแห้งและรมควัน ในปี 2528 มีปริมาณนำเข้า 152,707 ตัน มูลค่า 3,857.46 ล้านบาท ปี 2529 มีปริมาณนำเข้า 268,089 ตัน มูลค่า 7,590.02 ล้านบาท ปี 2530 มีปริมาณนำเข้า 227,327 ตัน มูลค่า 7,016.88 ล้านบาท

ดุลการค้าของสินค้าสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สินค้าสัตว์น้ำ

ตั้งแต่ปี 2520 ถึงปี 2530 ปริมาณส่งออกมากกว่านำเข้าและมูลค่าส่งออกมีมากกว่ามูลค่าการนำเข้า ทำให้มีภาวะการค้าเกินดุลตลอดมา เช่น ปี 2520 ปริมาณส่งออก 183,555 ตัน มูลค่า 3,627.7 ล้านบาท ปริมาณนำเข้า 18,851 ตัน มูลค่า 184.46 ล้านบาท เกินดุล 3,433.3 ล้านบาท ปี 2529 เกินดุล 25,637.5 ล้านบาท

นับได้ว่าประเทศไทยไม่ประสบปัญหาการขาดดุลในการส่งผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำไปจำหน่ายต่างประเทศ

(ข้อสังเกตตัวเลขมูลค่าสินค้าประมงส่งออกจากข้อมูลของกรมประมง ในปี 2530 มีมูลค่าของการนำเข้า 32,654.341 ล้านบาท แต่ตัวเลขของส่วนวิจัยเศรษฐกิจกษนาธิการกรุงเทพฯ จำกัด 32,659 ล้านบาท แตกต่างกันประมาณ 5 ล้านบาท)

2.8 ปัญหาและอุปสรรคของการประมงทะเล

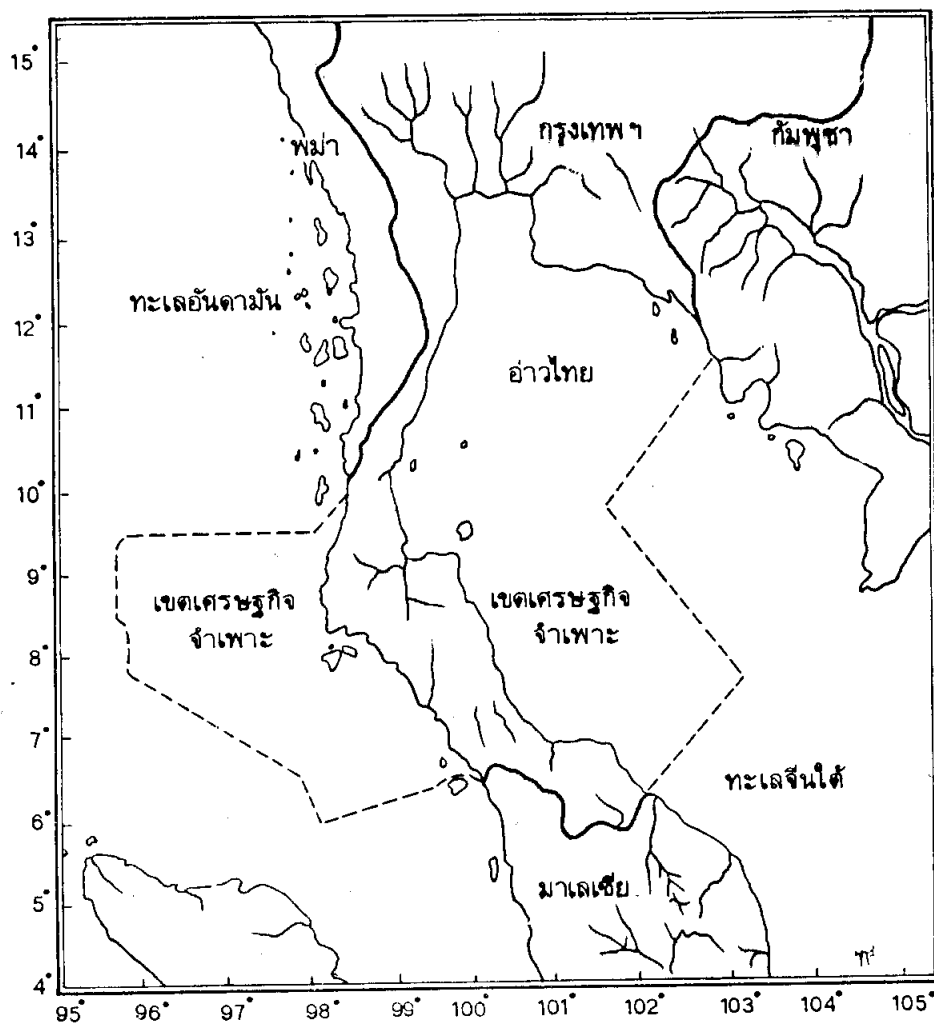
ทะเล คือแหล่งอาหารโปรตีนราคาถูกที่ไม่มีวันหมดสิ้น ดังนั้น กิจกรรมทะเลจึงเป็นเรื่องผลประโยชน์มหาศาล ทำอย่างไรจึงจะมีปริมาณการจับสัตว์น้ำลดลงได้ ซึ่งตามสถิติจะพบว่า การประมงได้ขยายปริมาณการผลิตและมูลค่าจนกลายเป็นธุรกิจระหว่างประเทศ ทำให้ต้องมีการแข่งขันกันมากขึ้นในทุกรูปแบบ ชาวประมงต่างก็พยายามหาวิธีการขยายนาน

น้ำในการประมงเพิ่มขึ้นทุกปีรวมทั้งปรับปรุงเครื่องมือการจับปลาให้ทันสมัยยิ่งขึ้น แต่ยังมี
 ประสพปัญหาและอุปสรรคนานาประการ ซึ่งจะขอสรุปดังต่อไปนี้ :-

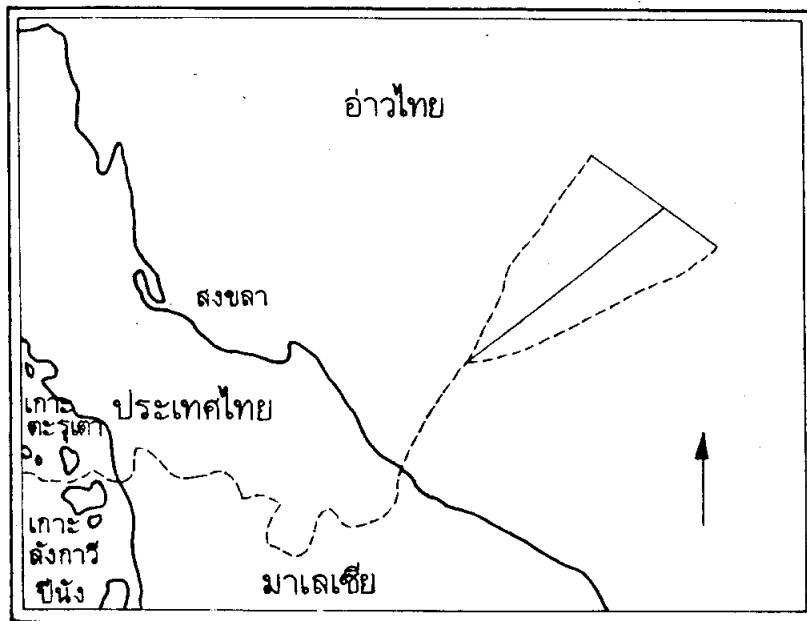
1. ปัญหาการขาดความรู้และประสบการณ์ ชาวประมงขาดความรู้วิธีการการจับ
 ปลาในท้องทะเลลึกติดต่อกันหลายสัปดาห์ ขาดความอดทนสู้กับงาน ไม่มีความสามารถซ่อม
 เครื่องยนต์ ขาดพนักงานวิทยุสื่อสาร ขาดล่ามที่รู้ภาษาดี และไม่ปฏิบัติตามสัญญาระหว่าง
 ประเทศ

2. ปัญหาการขาดเงินทุนเพื่อปรับปรุงเรือประมง ชาวประมงขาดทุนทรัพย์จำนวน
 มากที่จะนำไปพัฒนาเรือประมงให้ทันสมัย สามารถไปจับปลาได้ไกล ๆ และนานวัน นายทุน
 หรือสถาบันการเงินไม่สนับสนุน เพราะถูกมองว่าเป็นกิจกรรมที่เสี่ยงมาก เรืออาจประสบวาทภัย
 เช่น ใต้ฝุ่นเกย์ ที่เกิดขึ้นเมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน 2532 นี้

เขตเศรษฐกิจจำเพาะไทย

รูปที่ 11.13 เขตเศรษฐกิจจำเพาะไทย รูปที่ 11.14

รูปที่ 11.14 เขตเศรษฐกิจจำเพาะไทย

3. ปัญหาขาดองค์กรหลักที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง กิจกรรมประมงนอกน่านน้ำไทยเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรของรัฐหลายหน่วยงาน มีระเบียบขั้นตอนรัดกุม ขาดความยืดหยุ่น จึงไม่ได้รับความสะดวกในการจัดการประมงนอกเขตน่านน้ำ

4. ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของชาวประมง นอกจากจะขาดเงินทุนไปดำเนินการแล้ว ชาวประมงส่วนใหญ่ยังขาดเจตคติที่กว้างไกลในการมองผลประโยชน์ระยะยาวและการค้าระหว่างประเทศจึงไม่มีการรวมกลุ่มและร่วมทำผลประโยชน์ร่วมกันทำให้เกิดปัญหาทางการเมืองและสังคมอันซับซ้อนเช่นในปัจจุบัน

5. ปัญหากฎหมายและกฎข้อบังคับที่สำคัญ ปัจจุบันมีอยู่ 3 ฉบับคือ (1) พ.ร.บ. ประมง พ.ศ. 2490 (2) พ.ร.บ. เรือประมงไทย พ.ศ. 2481 และ (3) พ.ร.บ. การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 ภายใต้อำนาจ พ.ร.บ. ได้มีประกาศกระทรวงฉบับต่าง ๆ ออกมาเพื่อรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรประมง เช่น ห้ามใช้สารพิษ ยาเบื่อ ไฟซ็อตและระเบิด แต่ชาวประมงมิได้สนใจกับกฎหมายเพราะระบุมิได้ไม่รุนแรง กำลังเจ้าหน้าที่และเรือที่ใช้จับกุมมีไม่พอ ทำให้มีการละเมิดกฎหมายอยู่เป็นประจำ อันมีผลกระทบต่อจำนวนทรัพยากรประมงให้ลดน้อยลงอย่างรวดเร็ว

6. ปัญหาเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ตั้งแต่ พ.ศ. 2516-2523 ได้มีการประชุมเกี่ยวกับกฎหมายทะเลรวม 10 ครั้ง และมีการยอมรับหลักการของ เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (EXCLUSIVE

ECONOMIC ZONE) ซึ่งมีประเทศต่าง ๆ รวม 100 ประเทศที่มีพรมแดนติดทะเลได้ประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนซึ่งมีระวาง 200 ไมล์ ออกไปจากฝั่งทะเลทำให้เนื้อที่ทำการประมงลดลงจากที่เคยปฏิบัติ นอกจากนี้เกิน 200 ไมล์ เป็นเขตทะเลหลวงจึงจะทำการประมงได้ ประเทศไทยมีเนื้อที่ประมงบริเวณอ่าวไทยประมาณ 252,000 ตารางกิโลเมตร และทางด้านชายฝั่งทะเลอันดามันประมาณ 126,000 ตารางกิโลเมตร

ประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านต่างก็กำหนดเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนปรากฏว่าบางส่วนเกินเข้าไปในน่านน้ำซึ่งกันและกันหรือเป็นการซ้อนเขตเศรษฐกิจจำเพาะด้วยกันทั้งสองฝ่ายหรือหลายฝ่าย ในการนี้ประเทศไทยต้องสูญเสียเนื้อที่ประมงไปประมาณ 800,000 ตารางกิโลเมตร (ในอดีตน่านน้ำใกล้ทะเลหลวงยังไม่เป็นส่วนหนึ่งของเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้าน) การลดเนื้อที่ประมงมีผลทำให้เกิดปัญหาการจับปลาพรมแดนในช่วงปี 2524 วันที่ 11 กรกฎาคมถึง 2531 มีเรือประมงถูกจับไป 642 ลำ ลูกเรือ 6,367 คน เวียดนามจับไป 173 ลำ ลูกเรือ 1,467 คน พม่าจับไปอีก 140 ลำ ลูกเรือ 1,682 คน กัมพูชาประชาติไปไทย 31 ลำ ลูกเรือ 82 คน อินโดนีเซีย 21 ลำ ลูกเรือ 364 คน บังกลาเทศ 4 ลำ มาเลเซีย 233 ลำ ลูกเรือ 2,089 คน และอินเดีย 40 ลำ ลูกเรือ 598 คน

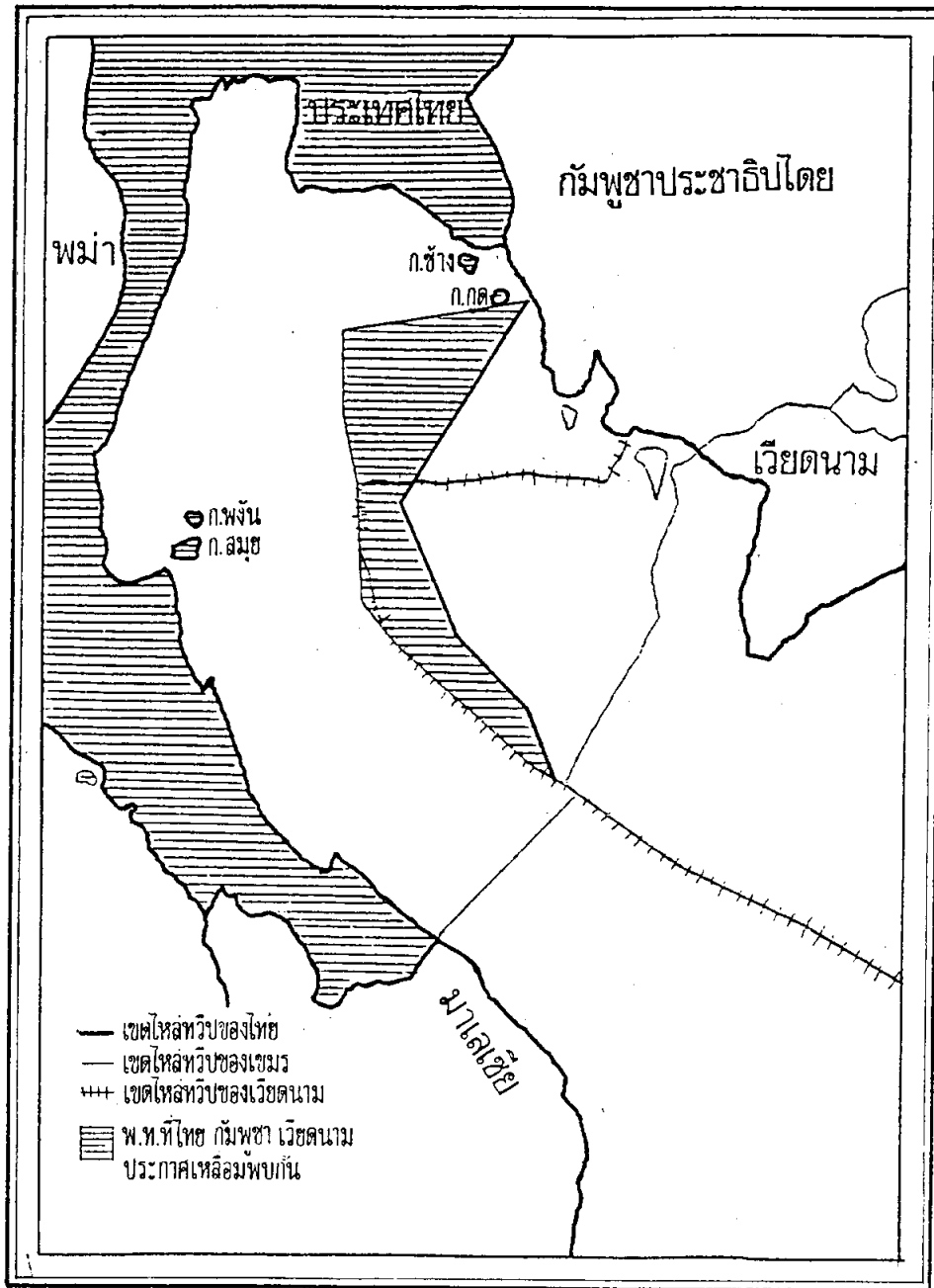
ความผิตฐานละเมิดน่านน้ำของต่างประเทศที่ชาวประมงถูกจับไปนั้น จะสูญเสียโอกาสการจับปลา เครื่องมือ อุปกรณ์การเดินเรือและทรัพย์สินอื่น ๆ บางครั้งลูกเรือถูกทำร้ายถึงชีวิต เมื่อถูกจับไปก็ได้รับความทรมาณให้อดอาหาร สุขภาพเสื่อมโทรมอย่างเห็นได้ชัดเมื่อลูกเรือประมงได้รับอิสรภาพมาเมื่อต้นปี 2532 นับว่ามีปัญหาตามมามาก โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับมาเลเซียที่มีเขตเศรษฐกิจจำเพาะซ้อนกัน การขออนุญาตผ่านน่านน้ำต้องเสนอล่วงหน้า 70 วัน นอกจากนี้ มีปัญหาการลงทุนระหว่างชาวเงินในมาเลเซียกับชาวประมงไทย ทำให้มีผลกระทบต่อประมงทะเลมาก

7. ปัญหาการลดของทรัพยากรทางทะเลซึ่งเคยอุดมสมบูรณ์มากกว่าในปัจจุบัน

กรมประมงสำรวจพบว่าในปี 2505 การประมงใช้เวลา 1 ชั่วโมงจับสัตว์น้ำได้ 298 กิโลกรัม ส่วนในปี 2520 จับได้เพียง 47 กิโลกรัมต่อชั่วโมง ถ้าจะให้ปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นต้องปรับปรุงวิธีการจับและใช้เครื่องมือทันสมัย แสดงว่าจำนวนสัตว์น้ำลดลงอย่างเห็นได้ชัด

8. ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง เนื่องจากเคยมีการประกาศขึ้นราคาน้ำมันเชื้อเพลิงทำให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการประมงสูงขึ้นโดยเฉพาะเรือประมงขนาดเล็กและขนาดกลาง

การจับสัตว์น้ำในฤดูร้อนต้องใช้น้ำแข็งเป็นจำนวนมากและมักมีไม่พอ ราคาที่เปลี่ยนแปลงไปตามค่าของเงินบาทที่ลดลง อื่น ๆ ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนแรงงานซึ่งส่วนใหญ่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังเกตได้เด่นชัดกรณีได้ฝุ่นเกย์ที่ทำลายชีวิตลูกเรือจำนวน

รูปที่ 11.15 ประเทศไทย : ไหล่ทวีปซ้อนกันอยู่ 400 ตารางไมล์

มาก ปรากฏว่าพบศพแต่ไม่มีที่อยู่อันชัด เนื่องจากย้ายถิ่นมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเป็นลูกเรือประมงดังกล่าว

9. **ปัญหาด้านตลาด** ชาวประมงมักจะถูกกดราคาสัตว์น้ำจากพ่อค้าคนกลาง ซึ่งเป็นนายทุน และมีอำนาจในการต่อรองสูงจนบางครั้งไม่คุ้มกับการลงทุน ชาวประมงมักแบกรับหนี้สินมากมายจนเลิกอาชีพการประมงไปไม่น้อย

ปัญหาการส่งสัตว์น้ำไปจำหน่ายต่างประเทศคือ คุณค่าของสัตว์น้ำที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน บางประเทศเช่น ญี่ปุ่นได้ส่งเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบคุณภาพสัตว์น้ำก่อนส่งไปถึงประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้ เพื่อคุณภาพและมาตรฐานที่ดี

10. **ปัญหาการจับสัตว์น้ำเกินอัตรา** ชาวประมงไม่ค่อยปฏิบัติตามกฎหมายหรือกฎกระทรวงที่กำหนดไว้เช่น วันที่ 20 กรกฎาคม 2515 กำหนดห้ามใช้อวนรุนและอวนรุนกึ่งตามบริเวณชายฝั่งภายในรัศมี 3,000 เมตร จากชายฝั่งทะเลและภายในรัศมี 400 เมตร จากแหล่งที่ได้รับอนุญาตจกกรมประมง นอกจากนี้ ยังใช้อวนที่มีตาถี่กว่าที่กฎหมายกำหนด ทำให้ปริมาณสัตว์น้ำที่ยังไม่ได้ขนาดต้องถูกจับไปก่อนจึงมีปริมาณลดลงอย่างรวดเร็ว กอปรกับมีเรือชาวต่างประเทศได้รับสิทธิพิเศษหรือลักลอบเข้ามาจับปลาหน้าดินเมื่อต้นปี 2532 ซึ่งกรมประมงได้ดำเนินการแก้ไขไปแล้ว เรื่องนี้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด จะได้ไม่มีปัญหาการจับสัตว์น้ำเกินอัตรา

11. **ปัญหามลพิษทางน้ำ** เกิดขึ้นทั้งในแหล่งประมงน้ำจืดและแหล่งประมงทะเล ซึ่งมีสาเหตุดังนี้

1. เกิดจากการทิ้งสิ่งปฏิกูลและน้ำเสียลงในแหล่งน้ำ ทำให้เกิดภาวะน้ำเสีย ปริมาณออกซิเจนในน้ำลดลง นอกจากนี้ ยังมีสารละลายในไตรท์สูง น้ำเสียมีผลทำให้สัตว์ในวัยอ่อนและไข่ได้รับอันตรายชะงักการเจริญเติบโตและมีส่วนทำให้สัตว์น้ำลดลง เช่น หอยแครงบริเวณปากแม่น้ำ

2. น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ปล่อยไปตามแม่น้ำลำคลองสู่ฝั่งทะเล ซึ่งมีสารพิษเจือปน เช่น สารปรอทที่ก่อให้เกิดโรคมินามาตะ บริเวณอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นเขตโรงงานอุตสาหกรรมข้อมมีสารพิษลงสู่อ่างไทยเพิ่มขึ้น ในอนาคตมลพิษทางน้ำย่อมมีมากขึ้นถ้าไม่ใช้มาตรการแก้ไขมลพิษที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรมอย่างเคร่งครัด เพราะโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมภาคตะวันออกที่แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี และมาบตาพุดจังหวัดระยองที่กำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ ข้อมมีปัญหาด้านมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมอย่างแน่นอน

3. เกิดจากการเปลี่ยนสภาพป่าไม้ชายเลนเป็นที่ทำนาทุ่ง ก่อให้เกิดมลพิษจากนาทุ่งและสัตว์วัยอ่อนขนาดที่อยู่อาศัย อาหารสัตว์น้ำที่เกิดในป่าชายเลนก็ลดลง มีผลกระทบต่อปริมาณสัตว์น้ำหลายชนิด เช่น กุ้ง ปู ซึ่งเป็นสัตว์ที่มีค่าทางเศรษฐกิจสูง

4. ความอุดมสมบูรณ์ของจุลชีวมวลและสัตว์ลดลง เกิดจากมลพิษทางน้ำดังกล่าว มีผลทำให้สัตว์น้ำวัยอ่อนรอดชีวิตอยู่ได้น้อย และปริมาณการจับสัตว์น้ำย่อมลดลงตามไปด้วย

12. ปัญหาอื่น ๆ ที่สำคัญได้แก่

- สัตว์น้ำเค็มที่เป็นอันตรายต่อชาวประมง อาทิ จระเข้ น้ำกร่อย ภูเขาเล ปลาไหล ไฟฟ้า ปลาฉลาม ปลากระเบน แมงกะพรุนไฟ ฯลฯ

- ปลาในเขตร้อนที่ชาวประมงจับได้ ส่วนใหญ่มีปะปนหลายชนิด เสียเวลาคัดแยก อากาศร้อนปลาเน่าเสียได้รวดเร็วกว่าเขตอบอุ่นหรือเขตหนาว

- ประชากรเพิ่มขึ้น ทำให้มีความต้องการอาหารจากสัตว์น้ำมีปริมาณสูง อาหารทะเลจึงมีราคาสูง กอปรกับชาวต่างประเทศต้องการปริมาณสูงด้วย

- การสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด การชลประทาน ฯลฯ มีผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของจุลชีวมวล-สัตว์น้ำไหลไปกับแม่น้ำลงสู่อ่าวไทย มีส่วนทำให้ปริมาณสัตว์น้ำลดลงเช่นกัน

แนวทางแก้ไข

ภาครัฐบาล

1. การปรับปรุงกฎหมายการประมงให้มีโทษเพิ่มขึ้นและปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัด

2. กำหนดนโยบายการประมงนอกน่านน้ำให้ชัดเจน โดยประสานกับองค์กรทุกฝ่ายได้เป็นอย่างดี

3. จัดตั้งองค์กรระดับชาติเพื่อดูแลกิจกรรมการประมงโดยเฉพาะและมีอำนาจโดยตรง

4. เจ้าหน้าที่ของรัฐควรมีเจตคติที่ดีต่อภาคเอกชน มีการยืดหยุ่น ช่วยอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น

5. จัดสรรงบประมาณไว้เพื่อใช้ติดต่อแหล่งประมงนอกเขตเศรษฐกิจจำเพาะ

6. ตรวจสอบโรงงานอุตสาหกรรมอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ปล่อยมลพิษลงสู่น้ำตาลดลง ซึ่งไหลลงสู่อ่าวไทย

7. มอบหมายให้กรมประมงรับผิดชอบแก้ไขปัญหาดังกล่าวอื่น ๆ เพื่อเพิ่มปริมาณการจับสัตว์น้ำให้มากขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้ ยังต้องประสานงานกับกรม กอง กระทรวงที่เกี่ยวข้อง เพื่อขจัดปัญหาต่าง ๆ ให้บรรลุผล รวมทั้งปัญหาราคาสัตว์น้ำในประเทศและตลาดโลก

ภาคเอกชน

1. ควรรวมกลุ่มเป็นสมาคมการประมงนอกน่านน้ำไทยเพื่อความเป็นเอกภาพในการเจรจาติดต่อแทนชาวประมง
2. ควรมีการบริหารและระบบการจัดการแบบสากลยิ่งขึ้น
3. ควรหาแหล่งเงินทุนปรับปรุงเรือ อุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพที่ดีที่สุด
4. ควรมีเจตคติที่กว้างไกล คิดถึงผลประโยชน์ระยะยาว เคารพกติกา และเกณฑ์ร่วมกัน
5. ควรร่วมมือประสานงานกับรัฐบาลที่จะเกิดผลประโยชน์ต่อส่วนรวมและประเทศชาติ

2.9 ปัญหาและอุปสรรคของการประมงน้ำจืด ที่สำคัญมีดังนี้

1. **ปัญหาโรคสัตว์น้ำ** เกิดขึ้นเมื่อช่วงปี 2525–2528 ในท้องที่ 52 จังหวัด เฉพาะในปี 2526 สูญเสียคิดเป็นมูลค่าประมาณ 160 ล้านบาท โรคปลาเกิดจากบ่อเลี้ยงปลา และในแหล่งน้ำธรรมชาติ พันธุ์ปลาที่ได้รับความเสียหายได้แก่ ปลาช่อน ปลาไหล และปลาสกลิต โดยมีแผลเน่าเปื่อยตามบริเวณหัว ปาก แก้ม ลำตัวและหาง โรคดังกล่าวเกิดครั้งแรกมาจากประเทศออสเตรเลีย ขยายมายังอินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย

2. **มลพิษทางน้ำ** เกิดจากเกษตรกรใช้สารเคมีช่วยในการเกษตรกรรม มีส่วนทำให้สารพิษลงสู่แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง รวมทั้งมลพิษทางน้ำที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งทำความเสียหายให้แก่ฟาร์มเลี้ยงหอยบริเวณปากแม่น้ำอย่างมาก มนุษย์ผู้บริโภคปลาข่อมได้รับสารพิษทางอ้อม นอกจากนี้ การเลี้ยงสัตว์น้ำจืดที่ไม่ถูกหลักวิชาการข่อมทำให้เกิดมลพิษทางน้ำและได้รับความเสียหายในการเลี้ยงสัตว์น้ำด้วย

3. **การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม** เช่น การสร้างเขื่อนอ่างเก็บน้ำทำให้โอกาสของสัตว์น้ำที่จะไปวางไข่ในฤดูน้ำหลากตามท้องทุ่งนามีน้อย จึงมีส่วนทำให้ปริมาณสัตว์น้ำจืดลดลง

4. การจับสัตว์น้ำจืดด้วยเครื่องมือถึงจนเกินไปและจับมากจนเจริญเติบโตไม่ทัน มีผลทำให้ปริมาณปลาตามธรรมชาติลดน้อยลง ต้องเพาะเลี้ยงไว้บริโภคและจำหน่าย

5. ปัญหาอื่น ๆ ได้แก่การฝ่าฝืนกฎหมาย เช่น ระเบิดปลา ใช้ไฟฟ้าช็อต จับปลาในฤดูวางไข่ เป็นต้น

แนวทางแก้ไข รัฐบาลต้องใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เช่น ลงโทษผู้ที่ทำให้เกิดน้ำเน่าเสีย ผู้จับปลาไม่ถูกกฎหมายอื่น ๆ ได้แก่ การส่งเสริมเพาะพันธุ์ปลา เลี้ยงปลาที่โตเร็ว ปรับปรุงราคาปลาให้สูงขึ้นคุ้มกับ

การลงทุน พยายามคงไว้ซึ่งราคาอาหารสัตว์น้ำ จัดโครงการเพาะเลี้ยงกุ้งในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนไว้บริโภคและจัดจำหน่าย รวมทั้งจัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการเพาะเลี้ยงปลาชนิดต่าง ๆ ให้เกิดผลประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมและประเทศชาติมากที่สุด

สรุป

ประเทศไทยมีทำเลที่ตั้งเหมาะแก่การประมงทั้ง 2 ประเภท คือ การประมงน้ำจืดและการประมงทะเล เพราะมีแม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง และสถานที่เพาะเลี้ยงพันธุ์ปลากระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค นอกจากนี้ ยังมีชายฝั่งทะเลยาวถึง 2,614.40 กิโลเมตร ทางด้านทะเลอันดามันรวมความยาว 739.60 กิโลเมตร และทางด้านรอบ ๆ อ่าวไทยรวมความยาว 1,874.80 กิโลเมตร กิจการประมงทะเลยังขยายขอบเขตไปถึงอ่าวเบงกอลและทะเลจีนใต้อีกด้วย

การประมงน้ำจืด เป็นการจับปลาในแม่น้ำลำคลอง หนอง บึง และทะเลสาบทั่วประเทศ ใช้เครื่องมือที่ผลิตขึ้นเองเช่น โพงพาง อวน แห ซ้อนชนิดต่าง ๆ ลอบ ยกยอ สวิง ตะแกรง ชะนาง ไช ฯลฯ ปลาที่จับได้ เช่น ปลาช่อน ตะเพียน ตะกอก เทโพ สวาย ชะโด ปลากray ปลาสาคร ฯลฯ อื่น ๆ ได้แก่ กุ้ง ปู หอยชนิดต่าง ๆ

การประมงทะเล เป็นการจับปลาเพื่อการค้าเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การประมงชายฝั่ง การประมงนอกฝั่ง และการประมงน้ำลึก (ทางไกล) การประมงทั้งสามประเภท จะใช้วิธีการจับสัตว์น้ำหน้าดินและการจับสัตว์น้ำผิวน้ำ เครื่องมือที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ อวนลากแผ่นตะเฒ่อวนลากคู่ อวนตังเก อวนลอย ฯลฯ ปลาที่จับได้ เช่น ปลาทู ปลาทูแขก ปลาหลังเขียว ปลาลัง ปลาอินทรี ปลาโอ ฯลฯ

บริเวณที่ทำการประมงทะเลที่สำคัญ ได้แก่ อ่าวไทย ทะเลอันดามัน ทะเลจีนใต้ และไหล่ทวีปซุนดา อ่าวเบงกอล

เขตประมงทะเลในปัจจุบันมี 5 เขต โดยเฉพาะเขตที่อยู่ติดกับชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของอ่าวไทย มีจำนวนเรือและปริมาณการจับสัตว์น้ำสูงกว่าเขตอื่น ๆ

การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดมี 4 ประเภท ได้แก่ การเพาะเลี้ยงในบ่อ ในทุ่งนา (นาข้าว) ในคูหรือร่องสวน และในกระชัง รวมมีผู้เลี้ยง 61,882 ราย ในปี 2529 โดยผลผลิตจากการเลี้ยงในบ่อมากที่สุด

การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อยตามบริเวณชายฝั่งป่าชายเลน มีการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ และปลากะพงเป็นส่วนใหญ่

การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเค็มที่สำคัญ ได้แก่ หอยชนิดต่าง ๆ เช่น หอยแครง หอย

แมลงภู่ หอยนางรม และหอยสองคาบ แนวโน้มมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำสูงเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคและตลาด

โครงการฟาร์มทะเล (พ.ศ. 2533–2536) เป้าหมายโครงการแรกจะดำเนินการนำร่อง 4 จังหวัด ในเนื้อที่ 43,519 ไร่ ได้แก่ จังหวัดระยอง สุราษฎร์ธานี สงขลาและพังงา โดยจัดกิจกรรมเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 6,019 ไร่ แยกเป็นหอยตะไครม 2,315 ไร่ หอยแมลงภู่ 3,670 ไร่ กุ้งทะเล 30 ไร่ ปลาทะเล 4 ไร่ และพัฒนาแหล่งประมงอีก 37,000 ไร่

สถานภาพของการประมงไทย พิจารณาได้ 2 รูปแบบ คือ

1. **การประมงน้ำจืด** ในปี 2530 ผลิตได้ร้อยละ 6.4 เมื่อเทียบกับปริมาณสัตว์น้ำที่ผลิตได้ทั้งหมด คิดเป็นปริมาณรวม 177,142 ตัน มีมูลค่า 4,558.4 ล้านบาท สูงกว่าปีที่ผ่านมา ส่วนปลาที่จับได้ คือ ปลานิล ปลาสลิด และปลาช่อน

2. **การประมงทะเล** ในปี 2530 ผลิตได้ร้อยละ 93.6 เมื่อเทียบกับปริมาณสัตว์น้ำที่ได้ทั้งหมด คิดเป็นปริมาณรวม 2,601,929 ตัน มีมูลค่า 23,083.2 ล้านบาท สูงกว่าทุก ๆ ปีที่ผ่านมา

สรุปแล้วประเทศไทยพัฒนาการจับสัตว์น้ำเพิ่มสูงขึ้นในปี 2529 อยู่อันดับที่ 9 ของโลกรองจาก ญี่ปุ่น สหภาพโซเวียต สาธารณรัฐประชาชนจีน เปรู ชิลี สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี และสาธารณรัฐอินเดีย แต่ส่งออกผลิตภัณฑ์ประมงอันดับ 7 ของโลก รองจาก แคนาดา เดนมาร์ก สหรัฐอเมริกา นอร์เวย์ สาธารณรัฐเกาหลี และญี่ปุ่น

ปัญหาสำคัญของการประมง ได้แก่ การขาดความรู้-ประสบการณ์ ทุน องค์การหลัก กฎหมายและข้อบังคับ เขตเศรษฐกิจจำเพาะ การลดลงของจำนวนทรัพยากรทางทะเล ตลาดการจับสัตว์น้ำเกินอัตรา ปัญหามลพิษและอื่น ๆ เช่น ประชากรเพิ่ม การสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำ โรคสัตว์น้ำ ฯลฯ

สรุป ในปี 2531 ปริมาณการจับสัตว์น้ำจืดรวม 184,000 ตัน มีมูลค่า 4,382.6 ล้านบาท ปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มรวม 2.45 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่า 28,039.9 ล้านบาท คิดเป็นมูลค่าสัตว์น้ำจืด-สัตว์น้ำเค็มรวม 32.4 ล้านบาท (ข้อมูลจาก สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2532/33 หน้า 122)

คำถาม

จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

- เหตุใดจึงมีประชากรประกอบอาชีพการประมงมากถึงสองแสนคน ?
 - 1) เพราะมีปลาชุกชุมทั้งหน้าดินและผิวน้ำ
 - 2) เพราะเป็นอาชีพที่มีรายได้สูงลงทุนต่ำ
 - 3) เพราะสภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวย
 - 4) เพราะลักษณะภูมิประเทศและทำเลที่ตั้งเหมาะสม
- ลักษณะการประมงที่พบบริเวณ กว๊านพะเยา หนองหาน หนอง บึง จัดเป็นการประมงประเภทใด ?
 - 1) การประมงในแม่น้ำ ลำคลอง
 - 2) การประมงในเขตน้ำท่วม
 - 3) การประมงในทะเลสาบและหนองบึง
 - 4) การประมงในอ่างน้ำและนาข้าว
- เหตุใดสถานการณ์ของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด-ทะเล จึงมีแนวโน้มพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว?
 - 1) เพราะมีผู้นิยมบริโภคปลาเป็นอาหารโปรตีนเพิ่มขึ้น
 - 2) เพราะประชากรนิยมประกอบอาชีพนี้ซึ่งรวยเร็ว
 - 3) เพราะมีการจับสัตว์น้ำมากเกินไปจนมีปริมาณลดลงมาก
 - 4) เพราะการเลี้ยงสัตว์น้ำช่วยเพิ่มปริมาณได้ตามต้องการและเหตุผล 1-2-3
- ผลิตภัณฑ์สำคัญของไทย ปี 2530 มีอะไรบ้างที่ส่งเป็นสินค้าส่งออกสำคัญตามลำดับ ?
 - 1) อาหารทะเลกระป๋อง-กุ้งสดแช่เย็น-ปลาหมึกสดแช่เย็น
 - 2) ปลาสดแช่เย็น-กุ้งสดแช่เย็น-อาหารทะเลกระป๋อง
 - 3) อาหารทะเลกระป๋อง-ปลาสดแช่เย็น-กุ้งสดแช่เย็น
 - 4) กุ้งสดแช่เย็น-อาหารทะเลกระป๋อง-ปลาสดแช่เย็น
- ข้อใดคือปัญหาและอุปสรรคสำคัญของการประมงทะเล ?
 - 1) ขาดความรู้ ประสบการณ์และเงินทุน
 - 2) การขยายเขตเศรษฐกิจจำเพาะและกฎหมายไม่รัดกุม
 - 3) ต้นทุนการผลิตสูง ตลาด และมีการจับสัตว์น้ำเกินอัตรา
 - 4) ตามเหตุผลข้อ 1-2-3 และปัญหามลพิษทางน้ำ

เฉลย 1. (4) 2. (3) 3. (1) 4. (4) 5. (5)